

La Tercera Filípica demosténica: nueva edición crítica

Felipe G. HERNÁNDEZ MUÑOZ

Universidad Complutense de Madrid
fhmunoz@filol.ucm.es

Recibido: 30-11-2013

Aceptado: 20-12-2013

*A Jaime Berenguer y José M. Pabón,
a quienes tanto debemos
los filólogos clásicos del mundo hispano*

RESUMEN

Presentamos una edición crítica de la *Tercera Filípica* de Demóstenes. Como principal novedad ofrecemos por primera vez el testimonio de todos los manuscritos griegos conservados en España, así como una *collatio* de otros *recentiores* y de ambas ediciones aldinas.

Palabras clave: Edición, *Tercera Filípica*, Demóstenes.

ABSTRACT

We present a critical edition of Demosthenes' *Third Philippic*. As main novelty we offer for the first time the testimony of all Greek manuscripts preserved in Spain, as well as a *collatio* of other *recentiores* and both Aldine editions.

Keywords: Edition, *Third Philippic*, Demosthenes

Continuamos la serie de ediciones críticas de las *Filípicas*¹ demosténicas con la célebre *Tercera*. Nuestra aportación sigue orientada a la colación de manuscritos *re-*

¹ Cf. «Demosthenes, *First Philippic*. critical edition» en F. G. Hernández Muñoz (ed.), *La transmisión de los oradores y rétores griegos - Transmission of greek orators and rhetors*, Berlín 2012, 129-146, para la *Primera*, y «Demóstenes, *Segunda Filípica*: nueva edición crítica» en esta misma revista, *CFC(G)* 23, 2013, 307-319, para la *Segunda*. Evitaremos en lo posible repetir la bibliografía ya citada en volúmenes anteriores, a los que remitimos. Una exposición más pormenorizada sobre la genealogía de los *recentiores* en este discurso puede encontrarse en nuestro «Para una genealogía de los manuscritos griegos de la *Tercera Filípica* conservados en España», en A. Martínez Fernández *et alii* (eds.), *Ágalma: Homenaje a Manuel García Teijeiro*, Universidad de Valladolid 2014, 499-504. Ahí remitimos también para el tema de los grupos principales de *veteres* en la transmisión del texto demosténico o para alguna cuestión

centiores poco o nada utilizados hasta ahora en ediciones precedentes, como los hispánicos. Nuestro objetivo primordial en este trabajo ha sido la presentación de la edición en sí, dejando para otra ocasión —y mayor espacio— un estudio más detallado de las relaciones genealógicas entre esos manuscritos.

No obstante, preliminarmente ya pueden establecerse algunas tendencias generales dentro de los *recentiores* colacionados. Seleccionaremos algunos ejemplos en los que, preferentemente, se produzcan en dichos manuscritos los mismos añadidos (< >) u omisiones (*om.*).

En primer lugar, parece clara la procedencia común de toda nuestra tradición manuscrita conservada, incluidos *veteres* y *recentiores*, a tenor del mismo error, necesitado de enmienda, presente en el conjunto de manuscritos españoles (*ñ*), los *recentiores* *Cpq* y los cuatro *veteres* principales *SAFY*²:

30³ ἄξιός *SAFYñCpq* (con *Pap. Mich.* 918) : ἄξιον *corr.* Wolf

74 ἑκάστοι *SAFYñCpq* : ἑκάστοις *corr.* Cobet.

También resulta claro que *S* suele apartarse del resto de la tradición. Cuando ello ocurre, los *recentiores* y la *aldina*⁴ tienden a coincidir con *AFY*:

relacionada, como la discusión sobre el valor textual de los *veteres* *S* y *A*. Las abreviaturas empleadas son también las habituales en crítica textual. Nuestro trabajo se enmarca dentro del proyecto de investigación FFI2011-25805, titulado «Manuscritos griegos en España y su contexto europeo». Nuestra edición base sigue siendo la de M. Dilts (*Demosthenis orationes*, vol. I, Oxford 2002), completada con el testimonio de ediciones anteriores, especialmente las de S. Butcher (*Demosthenis orationes*, vol. I, Oxford 1903) y C. Fuhr (*Demosthenis orationes*, vol. I, Leipzig 1914). Agradecemos a Juan Manuel Macías su contribución técnica en la maquetación del discurso con el programa TeX. También queremos dejar constancia de nuestro profundo agradecimiento a todos nuestros alumnos de crítica textual griega en licenciatura y máster de cursos anteriores, porque nuestra edición se ha ido fraguando durante aquellas clases.

² Véase más adelante la equivalencia de las siglas en el correspondiente *conspectus siglorum*.

³ El número se refiere al párrafo del discurso.

⁴ Sólo por convención seguimos utilizando el nombre de «aldina», en singular. Como figura en el *conspectus siglorum*, hoy sabemos que hubo dos ediciones aldinas, designadas por nosotros respectivamente como *A11* y *A12*, con cambios tipográficos y algunas variantes textuales entre ellas. No obstante, sus lecturas suelen ser mayoritariamente coincidentes, por lo que nos referimos de manera unitaria a ellas como *Al*. Los propios editores aldinos incluyeron al final de sus ediciones un mismo anexo de variantes «encontradas en otros manuscritos», sin especificar cuáles, que citaremos como *Var.* Para los cambios textuales entre ambas ediciones en este discurso y algunos apuntes sobre sus posibles fuentes, puede verse nuestro «Demosthenica», también en esta revista (*CFC [G]* 16, 2006, 269-282, especialmente 272-278): como puede comprobarse en el aparato crítico, hay coincidencias relevantes con los *recentiores* *B*, *C*, *p*, *M* y *d*. Por otra parte, una colación reciente de la *Primera Olintiaca* (or. 1) en el último curso de crítica textual griega (con un agradecimiento especial por su colaboración a Laia Rodríguez) nos ha revelado que algunas supuestas variantes textuales de la «aldina» (*Al*) están también presentes en muy pocos códices, entre los que siempre se encuentra el *Monac.* Gr. 172, aproximadamente contemporáneo de la edición: 1.4 ὃ] ὅπερ, 1.8 τῆς <τῶν>, 1.9 <καὶ> ἠὲξήσαμεν, 1.11 ὑμᾶς] ἡμᾶς, 1.13 ὅποι] ὅπη, 1.14 <πρὸς ἅπαντας> χρήται, 1.20 <ἄν> συμφ. δοκῇ, 1.22 <ἄν> εἰ, 1.24 <ὡς> εἰ. En 1.9 la omisión de ἄν se encontraba en la aldina y el *Monacensis*, pero luego ha sido añadido en el manuscrito, al parecer por la misma mano. En 1.27 ocurre lo contrario, pues es la corrección introducida en el manuscrito la que se encuentra también en la primera edición aldina (*A11*): δεδαπάνητε *pro* δεδαπάνησθε. La posible relación entre el *Monacensis* —con sus correcciones— y la(s) aldina(s), con referencia a si él o algún otro

- 1 πράττειν <ᾗ πασι προσήκειν> *AFYñCpAl*
 41 αἴσθονται <δωροδοκοῦντας> *AFYñCpqlAl*

Pero hay ocasiones en que a S se le añade A, separándose así ambos del resto. En esos casos, *ñpq* (y *Al*) van con *FY*:

- 4 συμφέρει <τοῖς πράγμασι> *FYñpqAl*
 18 ἐφιστάντα <καὶ παρασκευάζοντα> *FYñpqAl*

Si tuviéramos que precisar más, el grupo de *recentiores* que más tiende a coincidir con *FY* es el de *bEGHpq* (también acompañados de *Al*):

- 37 ἢ <καὶ> *FYbEGHpqAl*
 71 αὐτοὶ *om. FYbEGHpqAl*

MdC siguen entonces más a *A*, oponiéndose en bloque a *SFYbEGHpqAl*:

- 38 τοὺς *ante* βαρβάρους *om. AMdC*
 65 <τῶν> ἐρετρίων *AMdC*

A veces de estas coincidencias con *A* queda excluido *C*:

- 43 καὶ θεωρεῖτε *om. AMd*
 53 πολέμου <χρή> *AMd*
 65 ὑμῶν <αὐτῶν> *AMd^c* (con *Pap. Mich.* 918)

Ocasionalmente, los manuscritos que parecen ir solos son los hispánicos *Md*:

- 36 Ἀθηναῖοι <ῆν> *Md*
 41 ἡμετέρων <δεικνύων> *Md*

En el otro grupo, los *recentiores* hispánicos *EG* aparecen también estrechamente relacionados por compartir algunas de sus lecturas:

- 31 ἐμαίνετο (*pro* λυμαίνεται)
 63 ὑμῖν <έστι> *vñ*

O transcribir supralinealmente escolios marginales del *vetus Y*:

- 3 ἐξεληλάκετε τὴν παρρησίαν

En todo este panorama destacan aquellos casos en los que en un mismo pasaje se advierten tres lecturas distintas: la de *S*, la de *A*, y la de *FY*. Los *recentiores* suelen

manuscrito ha podido ser fuente, o viceversa, es un tema que queda abierto a la espera de una colación más sistemática en otros discursos demosténicos.

alinearse como ya hemos propuesto: *bEGHpq* (y la aldina) con *FY*, y *MdC* con *A*, permaneciendo *S* aislado:

- 36 τὰ <τῶν ἐλλήνων> *FYbEGHpqAl* : πάντα τὰ <τῶν ἐλλήνων> *AMdC* : πάντα τὰ *S*
 47 <τοιοῦτος> οἰοί *FYbEGHpqAl* : <τηλικούντος> οἰοί *AMdC* : οἰοί *S*

La colación de los *recentiores* también revela coincidencias con alguna lectura antigua, como la del *Pap. Mich.* 918 (s. iv), a menudo compartida por *A*:

- 65 ὅμων <αὐτῶν> *A Pap. Mich.* 918 *M^cd*
 67 ὅτι οὖν ἄν δεινὸν (*pro* ἄν ὅτι οὖν ἦ, δεινὸν) *A Pap. Mich.* 918 *MdC*

Nuestra colación también añade algún dato relevante al tema, todavía no resuelto, de las fuentes de la edición o ediciones aldinas. En nuestro discurso parecen cercanas al grupo *FY*, pero con acceso también al de *A*, y dentro de éste, se adivina una cierta una relación de la segunda aldina (*Al2*) con los *recentiores* hispánicos *Md*:

- 26 <αὐτῶν> παρήρηται *MdAl2* : ἀφήρηται *Dion. Hal., Harpocrat., All* : παρήρηται *cett.*
 48 ἄλλους *SFYbHpq* : ἔλληνας *S^{rp} AF^{rp} Y^{rp} Cq^{mg} All* : ἄλλους ἔλληνας (*conflatio*)
E^{mg} GMdAl2

Finalmente, como acabamos de ver en el ejemplo anterior, vemos refrendado un fenómeno presente en toda la tradición textual demosténica: la *contaminatio*. Ello es visible, sobre todo, en las correcciones de *S* que parecen haber tenido acceso a las lecturas del otro grupo. Son relevantes los añadidos en ese grupo *AFYñCpqAl* que atestiguarían una versión posterior y extendida del discurso, posiblemente salidas del propio Demóstenes, que aportarían un tono más vehemente y panhelénico al discurso⁵:

- 1 ἄλλους <ἔλληνας> *S^c AFYñCpqAl*
 37 ἄρχειν <ἀεὶ> *S^c AFYñCpqAl*
 48 <τῶν ἀντιπάλων> χώραν *S^c AFYñCpqAl*
 48 ἄλλους] ἔλληνας *S^{rp} AF^{rp} Y^{rp} Cq^{mg} All* : ἄλλους ἔλληνας (*conflatio*) *E^{mg} GMdAl2*
 71 φανερά <τοῖς ἔλλησι> *S^c AC* : <τοῖς ἔλλησι> φανερά *FYBñpqAl*

En algún ejemplo es el manuscrito *Y* el que también parece presentar indicios de esa *contaminación* con el grupo *AMdC*:

- 42 ἄτιμος <ἔστω> *S^c AFY^cñCpq^{mg}*
 56 <τὰ> φιλίππου <φρονοῦντες> *S^c AFY^cñCpq^{s.l.}*
 72 <καὶ Κλειτόμαχος καὶ Λυκοῦργος> ἐκεῖνος *AY^{rp} MdC*
 76 <πάντα> τὰ *AY^c MdC*

⁵ Si estos añadidos se incluyen en el texto editado, se ha asentado la costumbre de hacerlo en un tipo gráfico menor.

CONSPECTUS SIGLORUM

*Codices vetustissimi:**A: Monac. Gr. 485, s. x**F: Marc. Gr. 416, s. x**S: Paris. Gr. 2934, s. x**Y: Paris. Gr. 2935, s. x**Codices recentiores:**b: Salm. M 231, s. xv**d: Escor. S.III.12, s. xvi**E: Escor. R.I.20, s. xiv**G: Escor. F.II.1, s. xv-xvi**H: Hispal. 330-155-1, s. xvi, quem scripsit T. Bitzimanos**M: Matrit. BN 4647, quem scripsit C. Lascaris (a. 1486)**ñ: consensus codicum hispanorum bEGHmd**B: Monac. Gr. 85, s. xiii**C: Malatest. 29.3, s. xv, quem scripsit J. Rossos**k: Paris. Gr. 2998, s. xiii-xiv**L: Laur. Conv. Soppr. 136, s. xiii-xiv**ll: Lond. Harl. 6322, s. xiii**O: Brux. Bibl. Reg. 11294-5, s. xv**p: Paris. 2938, quem scripsit partim A. Damilas (a. 1480)**Pr: Paris. 2995, s. xiv**q: Malatest. 27.1, s. xiii**R: Paris. Gr. 2936, s. xiv**Vb: Vatic. Gr. 68, s. xiv**Editiones Aldinae:**Al1: Prima (Venetiis, 1504)**Al2: Secunda (Venetiis, ca. 1520)**Al: consensus Al1-Al2**Var: Appendix variorum**Papyri*⁶:*Π 8: P. Fay. 8, s. II p.C.*

⁶ Es hasta cierto punto sorprendente la relativa escasez de papiros griegos conservados que han citado fragmentos de este discurso. Puede tratarse de una simple casualidad, pero tampoco puede excluirse del todo que sea precisamente su carácter tan vehementemente antifilípico el que ha provocado una cierta censura política que afectó a su transmisión, primero en época de los sucesores de Alejandro, pero luego también durante la romana, en la que quizá tampoco los nuevos gobernantes verían con buenos ojos esa defensa a ultranza de la libertad griega frente a los «bárbaros»: la analogía que el lector pudiera trazar entre la antigua y la nueva situación de opresión podría haberse sentido como políticamente «peligrosa», cf. L. Pernot, «La suirvie de Démosthène et la contestation de la figure de l'orateur dans le monde gréco-romain», *Académie des inscriptions & Belles Lettres* 2002, 2, 615-643.

Π 918: P. Mich. inv. 918, s. IV p.C.
 Π 4333: P. Oxy. LXII 4333, s. III p.C.

Compendia (supra lineam posita):

s.l.: supra lineam
 a: ante correctionem
 c: post correctionem
 mg: in margine
 gr: *gráphetai* vel sim.

Auctores:

An. Gr.: *Anecdota Graeca* (ed. I. Bekker)
 Anon. Fig.: *De figuris* (ed. L. Spengel, vol. III)
 Aristid.: Aristides, *Libri rhetorici II* (ed. G. Schmidt)
 D.H.: Dionysius Halicarnassensis, *Opuscula* (ed. H. Usener - L. Radermacher)
 Harp.: Harpocratio, *Lexicon in decem oratores Atticos* (ed. J. Keaney)
 Hermog.: Hermogenes, *Rhetorica* (ed. H. Rabe)
 Ios. Rac.: Ioseph Rhacendyta, *Epitome rhetorica* (ed. C. Walz)
 Plan.: Maximus Planudes, *Scholia ad Hermogenis rhetorica* (ed. C. Walz)
 Schol. D.: Scholia Demosthenica (ed. M. Dilts)
 Strab.: Strabo (ed. G. Aujac)
 Sud.: *Lex. Su(i)das* (ed. A. Adler)
 Tib.: Tiberius, *De figuris Demosthenicis* (ed. G. Ballaira)

TESTIMONIA

El primer número se refiere al párrafo demosténico que, total o parcialmente, luego ha sido citado por otros autores, papiros o escolios (según la edición de M. Dilts, *Scholia Demosthenica*, Stuttgart 1983-1986), mencionados en su mayoría en el correspondiente aparato crítico de la edición y con cierta importancia para la *constitutio textus* del pasaje:

Phil. III

1: Plan. 5.468.2; D.H. 1.144.14, 1.145.10; Aristid. 11.13
 2: An. Gr. 119.27
 9: An. Gr. 180.9; Sud. ω 122
 13: D.H. 1.110.14, 1.146.10, 1.415.22
 17: Tib. 27.4; Ios. Rac. 3.502.11
 18: Hermog. 343.2; Ios. Rac. 3.502.14
 22: Thom. 81.7
 26: D.H. 1.245.9, 1.246.6; Strab. 2.15.17; Harp. τ 7
 27: D.H. 1.246.17
 28: Aristid. 7.10
 34: Aristid. 44.15

- 35: Harp. μ 3
36-37: Aristid. 7.17, 8.1-2, 13.4; Anon. *Fig.* 3.121.16
43-44: Harp. α 258
54: Tib. 6.3
65: Aristid. 18.10
68-69: Hermog. 270.20-22, 271.12, 357.7
69: Stob. 4.17.21

PAPYRI DEMOSTHENICI

Phil. III

- 30: P. Mich. inv. 918
31: P. Mich. inv. 918; P. Oxy. LXII 4333
32: P. Oxy. LXII 4333
33-34: P. Mich. inv. 918
39-40: P. Fay. 8
61-68: P. Mich. inv. 918

SCHOLIA DEMOSTHENICA

Phil. III

- 17: 20 (ad or. 20.6)
27: 667 (ad or. 21.200)
60: 97 c (ad or. 22.33)

PHILIPPICA III

(1) Πολλῶν, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, λόγων γιγνομένων ὀλίγου δεῖν καθ' ἑκάστην ἐκκλησίαν περὶ ὧν Φίλιππος, ἀφ' οὗ τὴν εἰρήνην ἐποιήσατο, οὐ μόνον ὑμᾶς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους ἀδικεῖ, καὶ πάντων οἶδ' ὅτι φησάντων γ' ἂν, εἰ καὶ μὴ ποιούσι τοῦτο, καὶ λέγειν δεῖν καὶ πράττειν ὅπως ἐκείνος παύσεται τῆς ὕβρεως καὶ δίκην δώσει, εἰς τοῦτο ὑπηγμένα πάντα τὰ πράγματα καὶ προει- 5
μένα ὁρῶ, ὥστε δέδοικα μὴ βλάβσφημον μὲν εἰπεῖν, ἀληθὲς δέ ἤ· εἰ καὶ λέγειν ἅπαντες ἐβούλοντο οἱ παριόντες καὶ χειροτονεῖν ὑμεῖς ἐξ ὧν ὡς φανυλότατα ἔμελλε τὰ πράγμαθ' ἔξειν, οὐκ ἂν ἡγοῦμαι δύνασθαι χεῖρον ἢ νῦν διατεθῆ-
ναι. (2) πολλὰ μὲν οὖν ἴσως ἐστὶν αἷτια τούτων, καὶ οὐ παρ' ἐν οὐδὲ δύο εἰς 10
τοῦτο τὰ πράγματα ἀφίκται, μάλιστα δ', ἅνπερ ἐξετάζητε ὀρθῶς, εὐρήσετε διὰ τοὺς χαρίζεσθαι μᾶλλον ἢ τὰ βέλτιστα λέγειν προαιρουμένους, ὧν τινες μὲν, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἐν οἷς εὐδοκιμοῦσιν αὐτοὶ καὶ δύνανται, ταῦτα φυ-
λάττοντες οὐδεμίαν περὶ τῶν μελλόντων πρόνοιαν ἔχουσιν, οὐκοῦν οὐδ' ὑμᾶς 15
οἴονται δεῖν ἔχειν, ἕτεροι δὲ τοὺς ἐπὶ τοῖς πράγμασιν ὄντας αἰτιώμενοι καὶ δι-
αβάλλοντες οὐδὲν ἄλλο ποιοῦσιν ἢ ὅπως ἢ μὲν πόλις αὐτὴ παρ' αὐτῆς δίκην 16
λήψεται καὶ περὶ τοῦτ' ἔσται, Φιλίππῳ δ' ἐξέσται καὶ λέγειν καὶ πράττειν ὅ τι βούλεται. (3) αἱ δὲ τοιαῦται πολιτεῖαι συνήθεις μὲν εἰσιν ὑμῖν, αἷτια δὲ τῶν 17
κακῶν. ἀξιώ δ', ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἂν τι τῶν ἀληθῶν μετὰ παρρησίας λέγω, 18
μηδεμίαν μοι διὰ τοῦτο παρ' ὑμῶν ὀργὴν γενέσθαι. σκοπεῖτε γὰρ ὡδί. ὑμεῖς 19
τὴν παρρησίαν ἐπὶ μὲν τῶν ἄλλων οὕτω κοινὴν οἴεσθε δεῖν εἶναι πᾶσι τοῖς 20
ἐν τῇ πόλει, ὥστε καὶ τοῖς ξένοις καὶ τοῖς δούλοις αὐτῆς μεταδεδώκατε, καὶ 21
πολλοὺς ἂν τις οἰκέτας ἴδοι παρ' ἡμῖν μετὰ πλείονος ἐξουσίας ὅ τι βούλονται 22
λέγοντας ἢ πολίτας ἐν ἐνείαις τῶν ἄλλων πόλεων, ἐκ δὲ τοῦ συμβουλευεῖν 23
παντάπασιν ἐξεληλάκατε. (4) εἰθ' ὑμῖν συμβέβηκεν ἐκ τούτου ἐν μὲν ταῖς ἐκ- 24
κλησίαις τρυφᾶν καὶ κολακεύεσθαι πάντα πρὸς ἡδονὴν ἀκούουσιν, ἐν δὲ τοῖς 25

(1) 3 ἄλλους (ἔλληνas) S^cAFYñCpq Plan. Al (εἰδ') οἶδ' AFYñCpq D.H. (144), Aristid. 4 δεῖν om. D.H. (bis) : del. Schaefer : δεῖ Y^aHd^arpq πράττειν (ἄπασι προσήκειν) AFYñCpq 5-6 προειμένα S^a : προειρημένα A^aY^aMq^a : προδεδομένα F^{γρ}Y^{γρ}E^{s.l.} G^{s.l.} 6 δ' (ῆ) S^cAF^cYñC 7 δ' (ῆ) S^cAF^cYñC 8 ἔμελλε τὰ] ἐμέλλετε S^a : ἡμελλεν post τὰ πράγματα D.H. (144) νῦν (αὐτὰ) S^cAYHMc(διαθεῖναι)qAl¹ (2) 9 ἐστὶν αἷτια] τὰ αἷτια Al¹ τούτων] τοῦ (ταῦθ' οὕτως ἔχειν) AFYñCpq 10 πράγματα AFY (πράγματ' S) εὐρήσεσθε d 13-14 οὐκοῦν...ἔχειν om. S^a : hab. S^cAFYñCpqAl : haec et alia, cum de recensione altera, ut videtur, interpolata sint, litteris minoribus exprimenda Blasii exemplo curavi 14 τῶν πραγμάτων An. Gr. 15 μὲν om. Sq πόλις (αὐτῇ) AFYñC(πόλει)rpq 16 τούτου AM (3) 17-18 τῶν κακῶν SF^{γρ} : τῶν κακῶν (καὶ τῶν ἁμαρτημάτων) AC : τῆς ταραχῆς (καὶ τῶν ἁμαρτημάτων) S^{γρ}FYñrpq 18 ἀξιώ (δ' ὑμᾶς) AFbEGCp 22 ὑμῖν AF^aYñCpq 24 ἐξεληλάκατε (τὴν παρρησίαν) Y^{γρ}E^{s.l.}G^{s.l.}

πράγμασι καὶ τοῖς γιγνομένοις περὶ τῶν ἐσχάτων ἤδη κινδυνεύειν. εἰ μὲν οὖν καὶ νῦν οὕτω διάκεισθε, οὐκ ἔχω τί λέγω· εἰ δ' ἂν συμφέροι χωρὶς κολακείας ἐθελήσεται ἀκούειν, ἔτοιμος λέγειν. καὶ γὰρ εἰ πάννυ φαύλως τὰ πράγματα ἔχει καὶ πολλὰ προεῖται, ὅμως ἔστιν, ἐὰν ὑμεῖς τὰ δέοντα ποιεῖν βούλησθε, ἔτι
 5 πάντα ταῦτα ἐπανορθώσασθαι. (5) καὶ παράδοξον μὲν ἴσως ἔστιν ὁ μέλλων λέγειν, ἀληθὲς δέ· τὸ χεῖριστον ἐν τοῖς παρεληλυθόσι, τοῦτο πρὸς τὰ μέλλοντα βέλτιστον ὑπάρχει. τί οὖν ἐστὶ τοῦτο; ὅτι οὔτε μικρὸν οὔτε μέγα οὐδὲν τῶν δεόντων ποιούντων ὑμῶν κακῶς τὰ πράγματα ἔχει, ἐπεὶ τοι, εἰ πάνθ' ἂν προσήκε πραττόντων οὕτως διέκειτο, οὐδ' ἂν ἐλπίς ἦν αὐτὰ γενέσθαι βελτίω.
 10 νῦν δὲ τῆς ῥαθυμίας τῆς ὑμετέρας καὶ τῆς ἀμελείας κεκράτηκε Φίλιππος, τῆς πόλεως δ' οὐ κεκράτηκεν· οὐδ' ἠττησθε ὑμεῖς, ἀλλ' οὐδὲ κεκίνησθε.

(6) Εἰ μὲν οὖν ἅπαντες ὁμολογοῦμεν Φίλιππον τῇ πόλει πολεμεῖν καὶ τὴν εἰρήνην παραβαίνειν, οὐδὲν ἄλλο ἔδει τὸν παριόντα λέγειν καὶ συμβουλεύειν ἢ ὅπως ἀσφαλέστατα καὶ ῥᾶσ' αὐτὸν ἀμνυνόμεθα· ἐπειδὴ δὲ οὕτως ἀτόπως ἔνιοι διάκεινται,
 15 ὥστε πόλεις καταλαμβάνοντος ἐκείνου καὶ πολλὰ τῶν ὑμετέρων ἔχοντος καὶ πάντας ἀνθρώπους ἀδικούντος ἀνέχεσθαι τινων ἐνταῖς ἐκκλησίαις λεγόντων πολλάκις ὡς ἡμῶν τινὲς εἰσιν οἱ ποιοῦντες τὸν πόλεμον, ἀνάγκη φυλάττεσθαι καὶ διορθοῦσθαι περὶ τούτου· (7) ἔστι γὰρ δέος μήποτε ὡς ἀμνυνόμεθα γράψας τις καὶ συμβουλεύσας εἰς τὴν αἰτίαν ἐμπέσῃ τοῦ πεποικέναι τὸν πόλεμον. ἐγὼ δὲ τοῦτο πρῶτον ἀπάντων
 20 λέγω καὶ διορίζομαι· εἰ ἐφ' ἡμῖν ἐστὶ τὸ βουλευέσθαι περὶ τοῦ πότερον εἰρήνην ἄγειν ἢ πολεμεῖν δεῖ (8) εἰ μὲν οὖν ἔξεστιν εἰρήνην ἄγειν τῇ πόλει καὶ ἐφ' ἡμῖν ἐστὶ τοῦτο, ἵν' ἐντεῦθεν ἄρξωμαι, φημὶ ἔγωγε ἄγειν ἡμᾶς δεῖν, καὶ τὸν ταῦτα λέγοντα γράφειν καὶ πράττειν καὶ μὴ φευακίζειν ἀξιώ· εἰ δ' ἕτερος τὰ ὄπλα ἐν ταῖς χερσὶν ἔχων καὶ δύναμιν πολλὴν περὶ αὐτὸν τοῦνομα μὲν τὸ τῆς εἰρήνης
 25 ὑμῖν προβάλλει, τοῖς δ' ἔργοις αὐτὸς τοῖς τοῦ πολέμου χρήται, τί λοιπὸν ἄλλο πλὴν ἀμύνεσθαι; φάσκειν δ' εἰρήνην ἄγειν εἰ βούλεσθε, ὥσπερ ἐκείνος, οὐ διαφέρομαι. (9) εἰ δὲ τις ταύτην εἰρήνην ὑπολαμβάνει, ἐξ ἧς ἐκείνος πάντα τᾶλλα λαβὼν ἐφ' ἡμᾶς ἥξει, πρῶτον μὲν μαίνεται, ἔπειτ' ἐκείνῳ παρ' ὑμῶν,

(4) 2 συμφέροι (τῇ πόλει) AF^{γρ}C : (τοῖς πράγμασι) FYBñpAl 5 ταῦτα πάντα AYHMdCq
 (5) 8 τοί (γε) AFYñCp 9 προσήκει πραττόντων (ὑμῶν) AFYñ(ἡμῶν M)Cp 10 τῆς (μὲν) ραθ. AFYñCp καὶ...ἀμελείας om. AC (6) 12–21 Haec (§ 6 εἰ μὲν ... § 7 δεῖ) Demosthene digna censuit Voemel, sed om. S^aL^a 12 ὁμολογοῦμεν SbGdp 13 ἢ om. A ὅπως (ὡς) Reiske, cf. 14.14 14 αὐτὸν om. YHdq 18 τούτων SA (7) 18 ἀμνυνόμεθα F^{γρ}EG τις post συμβουλεύσας SAC 19–21 ἐγὼ...δεῖ secl. Butcher δὲ FYBñpAl 20 διορίζομαι] διουχυρίζομαι S βουλευέσασθαι FYBñ(praeter M)pqAl, fort. recte 20–21 ἄγειν ἢ πολεμεῖν] ἢ πόλεμον ἄγειν FYBñpAl(ἄγειν ἢ πολεμεῖν Var.) 21 δεῖ (φήμ' ἔγωγε' εἰρήνην ἄγειν) Weil (8) 23 γράφειν καὶ del. Canfora 25 ἡμῖν Cp προβάλλεται AFYñCp 26 ἀμύνεσθαι A

οὐχ ὑμῖν παρ' ἐκείνου τὴν εἰρήνην λέγει· τοῦτο δ' ἐστὶν ὁ τῶν ἀναλίσκομένων χρημάτων πάντων Φίλιππος ὠνεῖται, αὐτὸς μὲν πολεμεῖν ὑμῖν, ὑφ' ὑμῶν δὲ μὴ πολεμεῖσθαι.

(10) Καὶ μὴν εἰ μέχρι τούτου περιμενοῦμεν, ἕως ἂν ἡμῖν ὁμολογήσῃ πολε-
μεῖν, πάντων ἐσμέν εὐηθέστατοι· οὐδὲ γὰρ ἂν ἐπὶ τὴν Ἀττικὴν αὐτὴν βαδίζῃ 5
καὶ τὸν Πειραιᾶ, τοῦτ' ἐρεῖ, εἴπερ οἷς πρὸς τοὺς ἄλλους πεποίηκε δεῖ τεκμαί-
ρεσθαι. (11) τοῦτο μὲν γὰρ Ὀλυνθίοις, τετταράκοντ' ἀπέχων τῆς πόλεως
στάδια, εἶπεν ὅτι δεῖ δυοῖν θάτερον, ἢ ἐκείνους ἐν Ὀλύνθῳ μὴ οἰκεῖν ἢ αὐτὸν
ἐν Μακεδονίᾳ, πάντα τὸν ἄλλον χρόνον, εἴ τις αὐτὸν αἰτιάσαιτό τι τοιοῦ-
τον, ἀγανακτῶν καὶ πρέσβεις πέμπων τοὺς ἀπολογησομένους· τοῦτο δ' εἰς 10
Φωκέας ὡς πρὸς συμμάχους ἐπορεύετο, καὶ πρέσβεις Φωκέων ἦσαν οἱ πα-
ρηκολούθουν αὐτῷ πορευομένῳ, καὶ παρ' ἡμῖν ἤριζον οἱ πολλοὶ Θηβαίοις οὐ
λυσιτελήσειν τὴν ἐκείνου ἀράοδον. (12) καὶ μὴν καὶ Φερὰς πρώην ὡς φί-
λος καὶ σύμμαχος εἰς Θετταλίαν ἐλθὼν ἔχει καταλαβὼν, καὶ τὰ τελευταῖα
τοῖς τालαιπύροις Ὠρεῖταις τουτοιοῖς ἐπισκεψομένους ἔφη τοὺς στρατιώτας 15
πεπομφέναι κατ' εὐνοίαν· πυνθάνεσθαι γὰρ αὐτοὺς ὡς νοσοῦσι καὶ στασι-
άζουσιν, συμμάχων δ' εἶναι καὶ φίλων ἀληθινῶν ἐν τοῖς τοιούτοις καιροῖς
παρεῖναι. (13) εἰτ' οἶεσθ' αὐτόν, οἱ ἐποίησαν μὲν οὐδὲν ἂν κακόν, μὴ παθεῖν
δ' ἐφυλάξαντ' ἂν ἴσως, τούτους μὲν ἐξαπατᾶν αἰρεῖσθαι μᾶλλον ἢ προλέγον-
τα βιάζεσθαι, ὑμῖν δ' ἐκ προρρήσεως πολεμήσειν, καὶ ταῦθ' ἕως ἂν ἐκόντες 20
ἐξαπατᾶσθε; (14) οὐκ ἔστι ταῦτα· καὶ γὰρ ἂν ἀβελτερώτατος εἴη πάντων
ἀνθρώπων, εἰ τῶν ἀδικουμένων ὑμῶν μηδὲν ἐγκαλοῦντων αὐτῷ, ἀλλ' ὑμῶν
αὐτῶν τινὰς αἰτιωμένων, ἐκεῖνος ἐκλύσας τὴν πρὸς ἀλλήλους ἔριν ὑμῶν καὶ
φιλονικίαν ἐφ' αὐτὸν προείποι τρέπεσθαι, καὶ τῶν παρ' ἑαυτοῦ μισθοφορούν-
των τοὺς λόγους ἀφέλοιτο, οἷς ἀναβάλλουσιν ὑμᾶς, λέγοντες ὡς ἐκεῖνός γε 25
οὐ πολεμεῖ τῇ πόλει.

(15) Ἄλλ' ἐστὶν, ὃ πρὸς τοῦ Διός, ὅστις εὖ φρονῶν ἐκ τῶν ὀνομάτων μᾶλ-
λον ἢ τῶν πραγμάτων τὸν ἄγοντ' εἰρήνην ἢ πολεμοῦνθ' ἑαυτῷ σκέψαιτ' ἄν;
οὐδεὶς δῆπου. ὁ τοῖνυν Φίλιππος ἐξ ἀρχῆς, ἄρτι τῆς εἰρήνης γεγонуῖας, οὕτω
Διοπεῖθους στρατηγούντος οὐδὲ τῶν ὄντων ἐν Χερρονήσῳ νῦν ἀπεσταλμέ- 30

(9) 1 λέγει] ἄγειν F^a : ⟨ἄγει(ν)⟩ λέγει AYBñCpq ἀλίσκομένων A^aF^aY^a An. Gr. : ᾧ τῶν
εὐρισκομένων Sud. 2 ἀπάντων χρημάτων Sud. ἀπάντων AFYBñCpq αὐτὸν F^aYB^ap
ἡμῶν A^a (11) 11 συμμάχους (καὶ φίλους) AY^cHC^{mg}q (καὶ φίλους) καὶ πρέσβεις Al2
12 οἱ om. AFYñCpq (12) 15 τούτοις A 16–17 στασιάζουσιν (ἐν αὐτοῖς) FYBñpqAl
(13) 18 αὐτόν...ἂν SF^{7p} : οἱ μὲν οὐδὲν ἂν αὐτὸν ἐδυνήθησαν ποιῆσαι AFYñ(κακὸν ποιῆ-
σαιM)Cp(om. αὐτόν) q. D.H. (111, 146) : εἰ μὲν αὐτὸν μηδὲν ἐποίησαν D.H. (415) 19 μὲν
(αὐτόν) A^cC (14) 22–23 ἀλλ'...αἰτιωμένων om. A^a : αἰτιωμένων (καὶ κρίνειν βουλομένων)
A^cFYñCpqAl (15) 29 δῆπου] που FbEpAl : πω BG 30 ὄντων post νῦν FYBñ(praeter
d)pqAl : ὄντων] στρατιωτῶν d(post ἐν X. om. νῦν)

νων, Σέρριον καὶ Δορίσκον ἐλάμβανε καὶ τοὺς ἐκ Σερρείου τείχους καὶ Ἱε-
 ροῦ ὄρους στρατιώτας ἐξέβαλλεν, οὗς ὁ ὑμέτερος στρατηγὸς κατέστησεν.
 (16) καίτοι ταῦτα πράττων τί ἐποίει; εἰρήνην μὲν γὰρ ὤμωμόκει. καὶ μηδεὶς
 εἴπη, «τί δὲ ταῦτ' ἐστίν, ἢ τί τούτων μέλει τῇ πόλει;» εἰ μὲν γὰρ μικρὰ ταῦτα,
 5 ἢ μηδὲν ὑμῖν αὐτῶν ἔμελεν, ἄλλος ἂν εἴη λόγος οὗτος· τὸ δ' εὐσεβὲς καὶ τὸ
 δίκαιον, ἂν τ' ἐπὶ μικροῦ τις ἂν τ' ἐπὶ μείζονος παραβαίῃ, τὴν αὐτὴν ἔχει
 δύναμιν. φέρε δὴ νῦν, ἡνίκ' εἰς Χερρόνησον, ἣν βασιλεὺς καὶ πάντες οἱ Ἑλ-
 ληνες ὑμετέραν ἐγνώκασιν εἶναι, ξένους εἰσπέμπει καὶ βοηθεῖν ὁμολογεῖ καὶ
 ἐπιστέλλει ταῦτα, τί ποιεῖ; (17) φησὶ μὲν γὰρ οὐ πολεμεῖν, ἐγὼ δὲ τοσούτου
 10 δέω ταῦτα ποιοῦντα ἐκείνους ἄγειν ὁμολογεῖν τὴν πρὸς ὑμᾶς εἰρήνην, ὥστε
 καὶ Μεγάρων ἀπτόμενον καὶ ἐν Εὐβοίᾳ τυραννίδα κατασκευάζοντα καὶ νῦν
 ἐπὶ Θράκῃ παριόντα καὶ τὰ ἐν Πελοποννήσῳ σκευωρούμενον καὶ πάνθ' ὅσα
 πράττει μετὰ τῆς δυνάμεως ποιοῦντα, λύειν φημὶ τὴν εἰρήνην καὶ πολεμεῖν
 ὑμῖν, εἰ μὴ καὶ τοὺς τὰ μηχανήματα ἐφιστάντας εἰρήνην ἄγειν φήσετε, ἕως
 15 ἂν αὐτὰ τοῖς τείχεσιν ἤδη προσαγάγωσιν. ἀλλ' οὐ φήσετε· ὁ γὰρ οἷς ἂν ἐγὼ
 ληφθεῖν, ταῦτα πράττων καὶ κατασκευαζόμενος, οὗτος ἐμοὶ πολεμεῖ, καὶ
 μήπω βάλλῃ μηδὲ τοξεύῃ. (18) τίσιν οὖν ὑμεῖς κινδυνεύσαίτ' ἂν, εἴ τι γένοιτο;
 τῷ τὸν Ἑλλησποντον ἀλλοτριωθῆναι, τῷ Μεγάρων καὶ τῆς Εὐβοίας τὸν πο-
 λεμοῦνθ' ὑμῖν γενέσθαι κύριον, τῷ Πελοποννησίους τάκεινου φρονῆσαι. εἰτα
 20 τὸν τοῦτο τὸ μηχανήμα ἐπὶ τὴν πόλιν ἰσάντα, τοῦτον εἰρήνην ἄγειν ἐγὼ φῶ
 πρὸς ὑμᾶς; (19) πολλοῦ γε καὶ δεῖ, ἀλλ' ἀφ' ἧς ἡμέρας ἀνείλε Φωκέας, ἀπὸ
 ταύτης ἔγωγ' αὐτὸν πολεμεῖν ὀρίζομαι. ὑμᾶς δὲ, ἐὰν ἀμύνησθε ἤδη, σωφρο-
 νήσειν φημὶ, ἐὰν δὲ ἐάσητε, οὐδὲ τοῦτο ὅταν βούλησθε δυνήσεσθαι ποιῆσαι.
 καὶ τοσοῦτόν γε ἀφέστηκα τῶν ἄλλων, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῶν συμβουλευ-
 25 ὄντων, ὥστε οὐδὲ δοκεῖ μοι περὶ Χερρονήσου νῦν σκοπεῖν οὐδὲ Βυζαντίου,

1 κατελάμβανε AFYbGEHMC^{mp}: κατέλαβε M^ad σερρείου AFYñCpq 2 ἐξέβαλεν EGMdp
 q^aAl ἡμέτερος bEGCpAl ἐγκατέστησε AC (16) 3 καίτοι ταῦτα] καὶ τοιαῦτα SY γὰρ
 om. bd 4–5 ἢ...ἢ om. M^a (per homoeoarc.) μέλλει bdq^a ταῦτ' (ἐστίν) AFYñ(praeter
 M)Cpq 5 ἡμῖν Hd ἔμελλεν BbHdq^a 6 μικροῖς...μείζοσι F^cB^cVar 8 εἰσπέμπει FB
 (17) 9 φῆς S πολεμεῖν (ὑμῖν) AC τοσούτῳ SF^c 10 ὁμολογεῖν ἄγειν FYBñrpqAl 11 τυ-
 ραννίδας Reiske, cf. 8.36 12 θράκης AF^cB^c τὰ ἐν Θράκῃ ἐπύοντα C 14 ἐπιστήσοντας
 Tib. 15 ἂν...φήσετε om. S^a corr. S^{ma} ἤδη om. AC προσαγάγωσιν S Ios. 17 μὴ μή-
 πω q (18) 17 κινδυνευσέτ' Cp 18 (ὑμῶν) ἀλλοτριωθῆναι FYBñrpqAl 19 ἡμῖν Al2
 ὦ Al1 20 ἰσάντα (καὶ κατασκευάζοντα) AC(ιστάντος) : ἐφιστάντα (καὶ παρασκευάζον-
 τα) FYB(κατασ. B^cF^c)ñ(ἐπισ. E^c)pqAl τοῦτον om. Hermog., Ios. 21 ἡμᾶς FYHMqAl
 (19) 21 δέω AC 22 ἔγωγ' (ἂν) AC πολεμεῖν (ὑμῖν) ACAl : (ὀρίζομαι) πολεμεῖν FYBñrpq
 ἐὰν (μὲν) AFYñ(praeter b)Cpq : ἐὰν (καὶ) Al 22–23 σωφρονεῖν AF^cYHMdpq 23 ἐάσητε]
 ἀναβάλλησθε FYBñrpqAl δυνήσεσθε SAFYñCpq : corr. Reiske

(20) ἀλλ' ἐπαμῦναι μὲν τούτοις, καὶ διατηρῆσαι μὴ τι πάθωσι, καὶ τοῖς οὖσιν ἐκεῖ νῦν στρατιώταις πάνθ' ὅσων ἂν δέωνται ἀποστεῖλαι, βουλευέσθαι μέντοι περὶ πάντων τῶν Ἑλλήνων ὡς ἐν κινδύνῳ μεγάλῳ καθεστῶτων. βούλομαι δ' εἰπεῖν πρὸς ὑμᾶς ἐξ ὧν ὑπὲρ τῶν πραγμάτων οὕτω φοβοῦμαι, ἵν', εἰ μὲν ὀρθῶς λογιζομαι, μετάσχητε τῶν λογισμῶν καὶ πρόνοιάν τινα ὑμῶν γε αὐτῶν, 5 εἰ μὴ καὶ τῶν ἄλλων ἄρα βούλεσθε, ποιήσησθε, ἂν δὲ ληρεῖν καὶ τετυφῶσθαι δοκῶ, μήτε νῦν μήτ' αὖθις ὡς ὑγιαίνοντί μοι προσέχητε.

(21) Ὅτι μὲν δὴ μέγας ἐκ μικροῦ καὶ ταπεινοῦ τὸ κατ' ἀρχὰς Φίλιππος ἡῤ-ξεται, καὶ ἀπίστως καὶ στασιαστικῶς ἔχουσι πρὸς αὐτοὺς οἱ Ἕλληνες, καὶ ὅτι πολλῶ παραδοξότερον ἦν τοσοῦτον αὐτὸν ἐξ ἐκείνου γενέσθαι ἢ νῦν, ὅθ' οὕτω 10 πολλὰ προείληφε, καὶ τὰ λοιπὰ ὑφ' αὐτῷ ποιήσασθαι, καὶ πάνθ' ὅσα τοιαῦτ' ἂν ἔχοιμι διεξελεῖν, παραλείψω. (22) ἀλλ' ὁρῶ συγκεχωρηκότας ἅπαντας ἀνθρώπους, ἀφ' ὑμῶν ἀρξαμένους, αὐτῷ, ὑπὲρ οὗ τὸν ἄλλον ἅπαντα χρόνον πάντες οἱ πόλεμοι γεγόνασιν οἱ Ἑλληνικοί. τί οὖν ἐστι τοῦτο; τὸ ποιεῖν ὅ τι βούλεται, καὶ καθ' ἑν' οὕτως περικόπτειν καὶ λωποδυτεῖν τῶν Ἑλλήνων, καὶ 15 καταδουλοῦσθαι τὰς πόλεις ἐπιόντα. (23) καίτοι προστάται μὲν ὑμεῖς ἐβδομήκοντα ἔτη καὶ τρία τῶν Ἑλλήνων ἐγένεσθε, προστάται δὲ τριάκοντα ἐνὸς δέοντα Λακεδαιμόνιοι· ἴσχυσαν δέ τι καὶ Θηβαῖοι τουτουοὶ τοὺς τελευταίους χρόνους μετὰ τὴν ἐν Δεύκτροις μάχην. ἀλλ' ὅμως οὐθ' ὑμῖν οὔτε Θηβαίοις οὔτε Λακεδαιμονίοις οὐδεπώποτε, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, συνεχωρήθη τοῦθ' ὑπὸ 20 τῶν Ἑλλήνων, ποιεῖν ὅ τι βούλοισθε, οὐδὲ πολλοῦ δεῖ. (24) ἀλλὰ τοῦτο μὲν ὑμῖν, μᾶλλον δὲ τοῖς τότ' οὖσιν Ἀθηναίοις, ἐπειδὴ τισιν οὐ μετρίως ἐδόκουν προσφέρεσθαι, πάντες ᾤοντο δεῖν, καὶ οἱ μὴδὲν ἐγκαλεῖν ἔχοντες αὐτοῖς, μετὰ τῶν ἡδικομένων πολεμεῖν· καὶ πάλιν Λακεδαιμονίοις ἄρξασιν καὶ παρελθούσιν εἰς τὴν αὐτὴν δυναστείαν ὑμῖν, ἐπειδὴ πλεονάζειν ἐπεχείρουν καὶ πέρα 25 τοῦ μετρίου τὰ καθεστηκότα ἐκίνουν, πάντες εἰς πόλεμον κατέστησαν, καὶ οἱ μὴδὲν ἐγκαλοῦντες αὐτοῖς. (25) καὶ τί δεῖ τοὺς ἄλλους λέγειν; ἀλλ' ἡμεῖς αὐτοὶ καὶ Λακεδαιμόνιοι, οὐδὲν ἂν εἰπεῖν ἔχοντες ἐξ ἀρχῆς ὅ τι ἡδικοῦμεθα

(20) 1 <καὶ> τούτοις AC πάθωσι (καὶ τοῖς οὖσιν ἐκεῖ νῦν (ἐκ. νῦν οὖσιν AC) στρατιώταις (στρατηγοῖς FVB̃pqAl) πάνθ' ὅσων ἂν δέωνται ἀποστεῖλαι) AFYB̃hCp̃q 2 βουλευέσθαι q^a (cf. § 7) 3 μεγάλῳ καθεστῶτων SM] μεγίστῳ καθεστηκότων AFỸh̃(praeter M)Cp̃q 5 λογιζομαι SY^aGm̃d Cp̃ 6 καὶ μὴ FbEGpAl <ἂν> ἄρα AY^cHMCq^c : ἄρα om. d βούλησθε SAFY : -εσθε EGdpAl ποιήσεσθε A^cFY^aCq^a ληρεῖν] λωδορεῖν p (21) 8 δὴ] οὖν AC <ὁ> φίλιππος AFỸh̃Cq̃ 9 καὶ ἀπίστως...Ἕλληνες del. Canfora 10 αὐτοῖς] αὐτὸν dp ὅθ'] ὅταν AC (22) 14 ἅπαντες FVB̃pqAl 15 ἓνα <έκαστον> AFY^cBbEGHCpAl 1 <τὰ> τῶν AC 16 δουλοῦται Thom. (23) 18 τοὺς τελευταίους τουτουοὶ FVB̃pqAl 21 <τὸ> ποιεῖν AMC βούλεσθε AFỸh̃Cp̃q : βούλεται G^{s.l} (24) 24 πολεμεῖν post δεῖν FVB̃pqAl 25 δυναστείαν τὴν αὐτὴν FVB̃pqAl 1 <ταύτην> ὑμῖν EGr 26-27 καὶ οἷ...αὐτοῖς del. Naber

ὑπ' ἀλλήλων, ὅμως ὑπὲρ ὧν τοὺς ἄλλους ἀδικουμένους ἐωρῶμεν, πολεμεῖν
 ὠόμεθα δεῖν. καίτοι πάνθ' ὅς' ἐξημάρτηται καὶ Λακεδαιμονίοις ἐν τοῖς τρι-
 ἄκοντα ἐκείνοις ἔτεσιν καὶ τοῖς ἡμετέροις προγόνοις ἐν τοῖς ἑβδομήκοντα,
 ἐλάττονα ἐστίν, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὧν Φίλιππος ἐν τρισὶ καὶ δέκα οὐχ ὅλοις
 5 ἔτεσιν, οἷς ἐπιπολάζει, ἡδίκηκε τοὺς Ἕλληνας, μᾶλλον δὲ οὐδὲ μέρος τού-
 των ἐκείνα. (26) καὶ τοῦτ' ἐκ βραχέος λόγου ράδιον δεῖξαι. Ὀλυνθον μὲν δὴ καὶ
 Μεθώνην καὶ Ἀπολλωνίαν καὶ δύο καὶ τριάκοντα πόλεις ἐπὶ Θράκης ἐῷ, ἃς
 ἀπάσας οὕτως ὠμῶς ἀνήρηκεν ὥστε μὴδ' εἰ πώποτ' ὠκλήθησαν προσελθόντ'
 εἶναι ράδιον εἰπεῖν· καὶ τὸ Φωκέων ἔθνος τοσοῦτον ἀνηρημένον σιωπῶ. ἀλ-
 10 λὰ Θετταλία πῶς ἔχει; οὐχὶ τὰς πολιτείας καὶ τὰς πόλεις αὐτῶν παρήρηται
 καὶ τετραρχίας κατέστησεν, ἵνα μὴ μόνον κατὰ πόλεις ἀλλὰ καὶ κατὰ ἔθνη
 δουλεύωσιν; (27) αἱ δ' ἐν Εὐβοίᾳ πόλεις οὐκ ἤδη τυραννοῦνται, καὶ ταῦτα ἐν
 νήσῳ πλησίον Θηβῶν καὶ Ἀθηνῶν; οὐ διαρρήδην εἰς τὰς ἐπιστολὰς γράφει
 «ἐμοὶ δ' ἐστὶν εἰρήνη πρὸς τοὺς ἀκούειν ἐμοῦ βουλομένους»; καὶ οὐ γράφει
 15 μὲν ταῦτα, τοῖς δ' ἔργοις οὐ ποιεῖ, ἀλλ' ἐφ' Ἑλλήσποντον οἷχεται, πρότερον
 ἦκεν ἐπ' Ἀμβρακίαν, Ἥλην ἔχει τηλικαύτην πόλιν ἐν Πελοποννήσῳ, Μεγάροις
 ἐπεβούλευσεν πρώην, οὐθ' ἡ Ἑλλὰς οὐθ' ἡ βάρβαρος τὴν πλεονεξίαν χωρεῖ
 τάνθρωπον. (28) καὶ ταῦθ' ὁρῶντες οἱ Ἕλληνες ἅπαντες καὶ ἀκούοντες οὐ
 πέμπομεν πρέσβεις περὶ τούτων πρὸς ἀλλήλους καὶ ἀγανακτοῦμεν, οὕτω δὲ
 20 κακῶς διακεῖμεθα καὶ διορωρύγμεθα κατὰ πόλεις ὥστ' ἄχρι τῆς τήμερον ἡμέ-
 ρας οὐδὲν οὔτε τῶν συμφερόντων οὔτε τῶν δεόντων πράττειν δυνάμεθα, οὐδὲ
 συστήναι, οὐδὲ κοινωνίαν βοηθείας καὶ φιλίας οὐδεμίαν ποιήσασθαι, (29) ἀλ-
 λὰ μείζω γιγνόμενον τὸν ἄνθρωπον περιορῶμεν, τὸν χρόνον κερδᾶναι τοῦτον
 ὃν ἄλλος ἀπόλλυται ἕκαστος ἐγνωκῶς, ὥς γ' ἐμοὶ δοκεῖ, οὐχ ὅπως σωθήσε-
 25 ται τὰ τῶν Ἑλλήνων σκοπῶν οὐδὲ πράττων, ἐπεὶ, ὅτι γε ὥσπερ περίοδος
 ἢ καταβολὴ πυρετοῦ ἢ ἄλλου τινὸς κακοῦ καὶ τῷ πάννυ πόρρω δοκοῦντι νῦν
 ἀφεστάναι προσέρχεται, οὐδεὶς ἀγνοεῖ δήπου. (30) καὶ μὴν κἀκεῖνό γε ἴστε,

(25) 1 ὅμως E^aG^a ἄλλους om. Al2 3 ἡμετέροις AFYñ(praeter M)Cpq 5 οὐδὲν Müller
 μέρος cod. O^c et Rehdantz : (πέμπτον) μέρος S : (πολλοστὸν) μέρος S^{7p}AY^cE^cG^{HM}d^cCq^c
 Al2 : (πολλοστὸν πέμπτον) μέρος FYBbE^aM^cd^arq^aAl1 (conflatio) (26) 6 καὶ...δεῖξαι om.
 S^aL^a 8 (μηδένα) μὴδ' A^cFYñCpqAl ὠκλήθησαν D.H., Strb. 8-9 προσελθόντ'...εἰπεῖν
 SAC : εἶναι ράδιον προσελθόντ' εἰπεῖν FYBñrqAl : ράδιον ἦν προσελθόντας εἰπεῖν D.H.
 10 πολιτείας...πόλεις] πόλεις καὶ τὰς πολιτείας FYBñrqAl Harp. : καὶ τὰς πόλεις om. D.H. :
 del. Schaefer ἀφήρηται D.H., Harp. Al1 : ἀνήρηται C (παρήρηται C^{7p}) : αὐτῶν παρήρηται
 MdAl2 11 τετραρχίας S, D.H. : τετραδαρχίας AFYC(τεταρ-)-ñrq Harp. κατέστησεν (παρ'
 αὐτοῖς) AFYñCpq Harp. 12 δουλεύωσιν bC (27) 13 ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς AFYñCpq, cf.
 or. 7.33 17 χωρεῖ τὴν πλεονεξίαν D.H. (28) 18 ἅπαντες καὶ ἀκούοντες om. d^a Aristid.
 19 πρὸς ἀλλήλους om. d^a (add. d^{ms}) Aristid. 20 σήμερον SH (29) 24 γέ μοι AFYñrq
 26 τινος ἄλλου FYBñrqAl πόρρω om. A 27 ἀγνοεῖ (δήπου) AFYñCpq, cf. or. 4.2; 21.156

ὅτι ὅσα μὲν ὑπὸ Λακεδαιμονίων ἢ ὑφ' ἡμῶν ἔπασχον οἱ Ἕλληνες, ἀλλ' οὖν ὑπὸ γνησίων γε ὄντων τῆς Ἑλλάδος ἡδικοῦντο, καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον ἂν τις ὑπέλαβεν τοῦτο, ὥσπερ ἂν εἰ υἱὸς ἐν οὐσίᾳ πολλῇ γεγωνὸς γνήσιος διώκει τι μὴ καλῶς μὴδ' ὀρθῶς, κατ' αὐτὸ μὲν τοῦτο ἄξιον μέμψεως εἶναι καὶ κατηγορίας, ὥς δ' οὐ προσήκων ἢ ὥς οὐ κληρονόμος τούτων ὦν ταῦτα ἐποίει, 5 οὐκ ἐνεῖναι λέγειν. (31) εἰ δέ γε δοῦλος ἢ ὑποβολιμαῖος τὰ μὴ προσήκοντα ἀπώλλυε καὶ ἐλυμαίνετο, Ἡράκλεις ὅσῳ μᾶλλον δεινὸν καὶ ὀργῆς ἄξιον πάντες ἂν ἔφασαν εἶναι. ἀλλ' οὐχ ὑπὲρ Φιλίππου καὶ ὦν ἐκείνος πράττει νῦν, οὐχ οὕτως ἔχουσιν, οὐ μόνον οὐχ Ἕλληνας ὄντος οὐδὲ προσήκοντος οὐδὲν τοῖς Ἕλλησιν, ἀλλ' οὐδὲ βαρβάρου ἐντεῦθεν ὅθεν καλὸν εἰπεῖν, ἀλλ' ὀλέθρου 10 Μακεδόνας, ὅθεν οὐδ' ἀνδράποδον σπουδαῖον οὐδὲν ἦν πρότερον πρίασθαι.

(32) Καίτοι τί τῆς ἐσχάτης ὑβρεως ἀπολείπει; οὐ πρὸς τῷ πόλει ἀνηρηκέναι τίθῃσι μὲν τὰ Πύθια, τὸν κοινὸν τῶν Ἑλλήνων ἀγῶνα, καὶ αὐτὸς μὴ παρῇ, τοὺς δούλους ἀγωνοθετήσοντας πέμπει; κύριος δὲ Πυλῶν καὶ τῶν ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας παρόδων ἐστί, καὶ φρουραῖς καὶ ξένοις τοὺς τόπους τούτους κατέχει; 15 ἔχει δὲ καὶ τὴν προμαντείαν τοῦ θεοῦ, παρώσας ἡμᾶς καὶ Θετταλοὺς καὶ Δωριέας καὶ τοὺς ἄλλους Ἀμφικτύονας, ἧς οὐδὲ τοῖς Ἕλλησιν ἅπασι μέτεστι; (33) γράφει δὲ Θετταλοῖς ὃν χρὴ τρόπον πολιτεύεσθαι; πέμπει δὲ ξένους τοὺς μὲν εἰς Πορθμόν, τὸν δῆμον ἐκβαλοῦντας τὸν Ἑρετρίων, τοὺς δ' ἐπ' Ὠρεόν, τύραννον Φιλιστιδὴν καταστήσοντας; ἀλλ' ὅμως ταῦθ' ὀρώντες οἱ Ἕλληνες ἀνέχονται, 20 καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον ὥσπερ τὴν χάλαζαν ἔμοιγε δοκοῦσιν θεωρεῖν, εὐχόμενοι μὴ καθ' ἑαυτοὺς ἕκαστοι γενέσθαι, κωλύειν δ' οὐδεὶς ἐπιχειρῶν. (34) οὐ μόνον δ' ἐφ' οἷς ἡ Ἑλλὰς ὑβρίζεται ὑπ' αὐτοῦ, οὐδεὶς ἀμύνεται, ἀλλ' οὐδ' ὑπὲρ ὧν αὐτὸς ἕκαστος ἀδικεῖται· τοῦτο γὰρ ἤδη τοῦσχατόν ἐστιν. οὐ Κορινθίων ἐπ' Ἀμβρακίαν ἐλήλυθε καὶ Λευκάδα; οὐκ Ἀχαιῶν Ναύπακτον ὁμώμοκεν 25 Αἰτωλοῖς παραδώσειν; οὐχὶ Θηβαίων Ἐχῖνον ἀφήρηται, καὶ νῦν ἐπὶ Βυζαντίους πορεύεται συμμάχους ὄντας; (35) οὐχ ἡμῶν, ἐγὼ τᾶλλα, ἀλλὰ Χερρονήσου

(30) 1 ὑμῶν A Pg18^a bHM^cd^c 2 γνησίων] γνησίως Richards 3 εἴ (τις) FYBñCpqAl ἐν] ἐπ' Dobree γνήσιος del. Dobree 4 μὲν] μέντοι YHMD ἄξιος SAFY Pg18 ñCpqAl: corr. Wolf 5 ὦν] ὦν AMC 6 ἐνεῖναι SA Pg18 C: εἶναι FYBñpqAl (31) 6 μὴ] μὴδὲν Pg18 7 ἐλυμαίνετο] ἐμαίνετο EG μᾶλλον εἶναι Pg18 (πολλῆς) ὀργῆς AYbEGCp 8 ἔφασαν AF^aYB^a Pg18 P4333 ñCqAl: ἔφη- SF^cB^cp 9 ἔχουσιν] πράττουσιν Pg18^a 10 καλὸν] καλεῖν M^d (ut vid.) 11 οὐδ' ἐνῆν S πρότερον πρίασθαι om. P4333: πρίασθαι om. S^a (32) 12 πόλεις (ἐλληνίδας) AGC 14-17 κύριος...μέτεστι om. S^aL^a, add. AFY P4333 ñCpqAl (33) 18 ὄντω AF Pg18 BbEGCp τρόπον χρὴ Pg18 19 τῶν ἐρετ. FY Pg18 BñCpqAl 21 ὄνπερ FYBbEGHqAl (οἱ) τὴν AFY Pg18 ñCpq 21-22 εὐχόμενοι (μὲν) AFY^c Pg18 HMdC 22 (μὴ) γενέσθαι Pg18 (34) 23 ὑπ' αὐτοῦ om. AC: καὶ οἱ ἀμφικτ[ύ]οις ὑπ' αὐτοῦ Pg18 24 ἤδη] δῆ Aristid. 25 μὲν ἐπὶ Pg18 καὶ om. Md ναύπακτον (ἀφελόμενος) AFY Pg18 ñCpq (35) 27 οὐχ om. Md ὄντας, οὐχ ἡμῶν; kEGHMDpq

τὴν μεγίστην ἔχει πόλιν Καρδίαν; ταῦτα τοῖνυν πάσχοντες ἅπαντες μέλλομεν καὶ μαλακίζόμεθα καὶ πρὸς τοὺς πλησίον βλέπομεν, ἀπιστοῦντες ἀλλήλοις, οὐ τῷ πάντας ἡμᾶς ἀδικοῦντι. καίτοι τὸν ἅπασιν ἀσελγῶς οὕτω χρώμενον τί οἴεσθε, ἐπειδὰν καθ' ἓν ἡμῶν ἐκάστου κύριος γένηται, τί ποιήσιν;

- 5 (36) Τί οὖν αἴτιον τουτωνί; οὐ γὰρ ἄνευ λόγου καὶ δικαίας αἰτίας οὔτε τόθ' οὕτως εἶχον ἐτοιμίως πρὸς ἐλευθερίαν οἱ Ἕλληνες οὔτε νῦν πρὸς τὸ δουλεύειν. ἦν τι τότ', ἦν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἐν ταῖς τῶν πολλῶν διανοαῖς, ὃ νῦν οὐκ ἔστιν, ὃ καὶ τοῦ Περσῶν ἐκράτησε πλούτου καὶ ἐλευθέραν ἦγε τὴν Ἑλλάδα καὶ οὔτε ναυμαχίας οὔτε πεζῆς μάχης οὐδεμιᾶς ἤττατο, νῦν δ' ἀπο-
10 λωλὸς ἅπαντα λελύμανται καὶ ἄνω καὶ κάτω πεποίηκε πάντα τὰ πράγματα. (37) τί οὖν ἦν τοῦτο; οὐδὲν ποικίλον οὐδὲ σοφόν, ἀλλ' ὅτι τοὺς παρὰ τῶν ἄρχων αἰεὶ βουλομένων ἢ διαφθείρειν τὴν Ἑλλάδα χρήματα λαμβάνοντας ἅπαντες ἐμίσουν, καὶ χαλεπώτατον ἦν τὸ δωροδοκοῦντα ἐλεγχθῆναι, καὶ τιμωρίᾳ μεγίστῃ τοῦτον ἐκόλαζον, καὶ παραίτησις οὐδεμίᾳ ἦν οὐδὲ συγγνώμη. (38) τὸν οὖν
15 καιρὸν ἐκάστου τῶν πραγμάτων, ὃν ἡ τύχη καὶ τοῖς ἀμελοῦσιν κατὰ τῶν προσεχόντων καὶ τοῖς μηδὲν ἐθέλουσι ποιεῖν κατὰ τῶν πάντα ἃ προσήκει πραττόντων πολλὰκις παρασκευάζει, οὐκ ἦν πρίασθαι παρὰ τῶν λεγόντων οὐδὲ τῶν στρατηγούντων, οὐδὲ τὴν πρὸς ἀλλήλους ὁμόνοιαν, οὐδὲ τὴν πρὸς τοὺς τυράννους καὶ τοὺς βαρβάρους ἀπιστίαν, οὐδ' ὅλως τοιοῦτον οὐδέν. (39) νῦν δ' ἅπανθ' ὥσπερ ἐξ ἀγορᾶς ἐκπέπραται ταῦτα, ἀντεισῆγκται δὲ ἀντὶ τούτων
20 ὑφ' ὧν ἀπόλωλε καὶ νενόσηκεν ἡ Ἑλλάς. ταῦτα δ' ἐστὶ τίς; ζήλος, εἴ τις εἰληφὲ τι· γέλως, ἃν ὁμολογῇ· συγγνώμη τοῖς ἐλεγχομένοις· μῖσος, ἃν τούτοις τις ἐπιτιμᾷ· τᾶλλα πάντα ὅσα ἐκ τοῦ δωροδοκεῖν ἦρτηται. (40) ἐπεὶ τρυήρεις

1 πόλιν ἔχει Md μέλλομεν] μένομεν Harp. 2 μαλακίόμεν Harp. ἀποβλέπομεν AC 3 οὐ τῷ] οὕτω FY^cBñ[praeter H]CpAl <φανερῶς> πάντας A^cFYñCpql ἀδικοῦντας FY^cM : ἀδικοῦντος BbGHCpql : ἀδικοῦντες d^c : ἀδικοῦντο E 4 καθ' ἓνα ACAl2Var. : ἐνὸς FYBñpql1 τί om. AGC (36) 5 §§ 36–40 post §§ 41–45 transp. Canfora αἴτιος Md : <τὸ> αἴτιον Aristid. τούτων AYGHMdCq Aristid. 6 πρὸς ἐλευθερίαν ἐτοιμίως Md <ἅπαντες> οἱ AFYñCpql 7 ἦν τι om. Md Ἀθηναῖοι (ἦν) Md 8 ἦγαγε Anon. Fig. 9 μάχης οὐδεμιᾶς om. Anon. : οὐδεμιᾶς om. Aristid. 9–10 ἀπόλωλε πάντα Anon. Fig. 10 πάντα τὰ] πάντα τὰ <τῶν ἐλλήνων> AMdC : τὰ <τῶν ἐλλήνων> FYBbEGHpql Anon. Fig. Al (37) 11 τοῦτο; SYHq Aristid., Anon. Fig. τοῦτο; (οὐδὲν ποικίλον οὐδὲ σοφόν, ἀλλ' ὅτι) S^cAFBbGEMdCpAl(ᾧ om. MdC) ἄρχων <αἰεὶ> S^cAFYñCpql Anon. Fig., fort. recte, cf. or. 10.50 12 ἢ (καὶ) FYBbEGHpql Anon. Fig. Al 13 δωροδοκοῦντι Md ἐξελεγχθῆναι AFYñCpql 14 ἐκόλαζον (καὶ παραίτησις οὐδεμία ἦν οὐδὲ συγγνώμη) S^cAFBbEGMdCpAl : om. SYHq (38) 16–17 προσεχόντων (καὶ τοῖς μηδὲν ἐθέλουσι ποιεῖν κατὰ τῶν πάντα ἃ προσήκει πραττόντων) S^cAFBbEGMdC(πάντων)pAl : om. SYHq 18–19 τοὺς βαρβάρους καὶ τοὺς τυράννους bEGpAl : τοὺς ante βαρβάρους om. AMdC 19 τοιοῦτον] <τῶν> τοιούτων AFYñCpql (39) 20 ἐκπέπραται S^a P18^a bE^apAl ἀν[ε]πεισῆγκται P18 21 ἀπολωλέναι P18^a 22 συγγνώμη...ἐλεγχομένοις om. S^a P18 : συγγ. τ. ἐλ. ἐν τούτοις P18^c

γε καὶ σωμάτων πλήθος καὶ χρημάτων καὶ τῆς ἄλλης κατασκευῆς ἀφθονία, καὶ τᾶλλα οἷς ἂν τις ἰσχύειν τὰς πόλεις κρίνει, νῦν ἅπασι καὶ πλείω καὶ μείζω ἐστὶ τῶν τότε πολλῶ. ἀλλὰ ταῦτα ἄχρηστα, ἄπρακτα, ἀνόνητα ὑπὸ τῶν πωλούντων γίγνεται.

(41) Ὅτι δ' οὕτω ταῦτ' ἔχει τὰ μὲν νῦν ὁρᾶτε δήπου καὶ οὐδὲν ἐμοῦ προσ- 5
δεῖσθε μάρτυρος· τὰ δ' ἐν τοῖς ἄνωθεν χρόνοις ὅτι τὰναντία εἶχεν ἐγὼ δηλώ-
σω, οὐ λόγους ἐμαυτοῦ λέγων, ἀλλὰ γράμματα τῶν προγόνων τῶν ὑμετέρων
ἀκείνοι κατέθεντο εἰς στήλην χαλκὴν γράψαντες εἰς ἀκρόπολιν, οὐχ ἵνα αὐ-
τοῖς ἢ χρήσιμα (καὶ γὰρ ἄνευ τούτων τῶν γραμμάτων τὰ δέοντα ἐφρόνουν), ἀλλ' ἵνα
ὑμεῖς ἔχηθ' ὑπομνήματα καὶ παραδείγματα ὡς ὑπὲρ τῶν τοιούτων σπουδάζειν προσ- 10
ῆκει. (42) τί οὖν λέγει τὰ γράμματα; «Ἄρθμος» φησὶ «Πυθῶνακτος Ζελεΐτης
ἄτιμος καὶ πολέμιος τοῦ δήμου τοῦ Ἀθηναίων καὶ τῶν συμμάχων αὐτὸς καὶ
γένος.» εἶθ' ἡ αἰτία γέγραπται, δι' ἣν ταῦτ' ἐγένετο· «ὅτι τὸν χρυσὸν τὸν ἐκ
Μῆδων εἰς Πελοπόννησον ἤγαγεν.» ταῦτ' ἐστὶ τὰ γράμματα. (43) λογιζέσθε 15
δὴ πρὸς θεῶν, τίς ἦν ποθ' ἡ διάνοια τῶν Ἀθηναίων τῶν τότε, ταῦτα ποι-
ούντων, ἢ τί τὸ ἀξίωμα. ἐκείνοι Ζελεΐτην τινά, Ἄρθμον, δοῦλον βασιλέως
(ἢ γὰρ Ζελεΐα ἐστὶ τῆς Ἀσίας), ὅτι τῷ δεσπότῃ διακονῶν χρυσίον ἤγαγεν
εἰς Πελοπόννησον, οὐκ Ἀθήναζε, ἐχθρὸν αὐτῶν ἀνέγραψαν καὶ τῶν συμμά-
χων αὐτὸν καὶ γένος, καὶ ἀτίμους. (44) τοῦτο δ' ἐστὶν οὐχ ἦν οὕτως τις ἂν
φήσειεν ἀτιμίαν· τί γὰρ τῷ Ζελεΐτῃ, τῶν Ἀθηναίων κοινῶν εἰ μὴ μεθέξειν 20
ἔμελλεν; ἀλλ' οὐ τοῦτο λέγει, ἀλλ' ἐν τοῖς φονικοῖς γέγραπται νόμοις, ὑπὲρ ὧν
ἂν μὴ διδῶ φόνου δικάσασθαι, ἀλλ' εὐαγὲς ἢ τὸ ἀποκτείνειν, «καὶ ἄτιμος» φησὶ

(40) 1 χρημάτων S Π8 : χρ. (πρόσοδοι) S^cFYñpqAl : χρ. (πρόσodos) AF^cC παρασκευ-
ῆς AMdC 2 κρίναι AMdC ἅπαντα F^aYBñpqAl 3 ταῦτα (πάντα) AMdC : (ἅπαντα)
ταῦτ' FYBbEGHrpqAl ἀνόνητα, ἄπρακτα Md (41) 5-6 προσδεῖσθε] προσεῖσθαι bEGH
6 τὰναντία (τούτων) AFbGMdCpq 7 τῶν om. bp : προγόνων τῶν om. b (per homoeot.)
ὑμετέρων (δεικνύων) S^cAFYbGEHCpqAl : ἡμετέρων (δεικνύων) Md 8-11 Haec (§ 41 οὐχ
ἵνα ... § 42 γράμματα) Demosthene digna censuit Benseler, sed om. S^aL^a 10 παραδείγματα
καὶ ὑπομνήματα S^c (42) 11 ἀριθμος SAMdCq, del. Dindorf (ὁ) ζελεΐτης AFYñCpq
12 ἄτιμος (ἔστω) S^cAFY^cñCpq^{mg} τοῦ ἀθ.] τῶν ἀθ. FYBñCpqAl 13 προσγέγραπται
FYBñ(praeter b om.)pqAl τοῦτ' F^aYB^abEGHrpqAl ἐγένοντο MdC 14 (τῶν) μῆδων
AFYñ(d^c)Cp^cq : δῆμων d^ap^a ἤγαγεν (οὐκ ἀθήναζε) AFY^cñ(H^{mg})Cpq^{mg} (43) 15 (πρὸς
διὸς καὶ) πρὸς θεῶν ((καὶ θεωρεῖτε) παρ' ὑμῖν αὐτοῖς) AFYbEGHCpq^{mg} (διὸς καὶ om. YH)
: καὶ θεωρεῖτε om. AMd τότε ante ἀθηναίων FYBbEGHrpqAl 16 ἀριθμον SAMdCq
17 ἢ γὰρ...Ἀσίας del. Dobree 19 ἀτίμους (εἶναι) AFñ(praeter H)Cpq : ἄτιμον (εἶναι)
Harp. (44) 19 ἂν ante οὕτως FYBbEGHrpqAl 20-21 τῶν ἀθηναίων κοινῶν εἰ S Harp.
: τοῦτ' ἐμελ(λ)εν εἰ τῶν ἀθήνησι κοινῶν S^cAFYñ(H^a om. per homoeot. εἰ...ἔμελλεν)CpqAl
21 ἀλλ'...λέγει om. S^aL^a Harp. 22 ἂν (τις) S^c διδῶ (δίκας) SFY^cbGHCp : δίκην Harp. (B
C) ἀλλ'...ἀποκτείνει om. S^aY^aq^a (add. in mg.) Harp.

- «τεθνάτω.» τοῦτο δὴ λέγει, καθαρὸν τὸν τούτων τινα ἀποκτείναντα εἶναι. (45) οὐκοῦν ἐνόμιζον ἐκείνοι τῆς πάντων τῶν Ἑλλήνων σωτηρίας αὐτοῖς ἐπιμελητέον εἶναι· οὐ γὰρ ἂν αὐτοῖς ἔμελλεν εἶ τις ἐν Πελοποννήσῳ τινὰς ὠνεῖται καὶ διαφθείρει, μὴ τοῦθ' ὑπολαμβάνουσιν· ἐκόλαζον δ' οὕτω καὶ ἐτιμωροῦντο οὓς αἰσθοντο, ὥστε καὶ στηλῖτας ποιεῖν. ἐκ δὲ τούτων εἰκότως τὰ τῶν Ἑλλήνων ἦν τῷ βαρβάρῳ φοβερὰ, οὐχ ὁ βάρβαρος τοῖς Ἑλλησιν. ἀλλ' οὐ νῦν· οὐ γὰρ οὕτως ἔχετε ὑμεῖς οὔτε πρὸς τὰ τοιαῦτα οὔτε πρὸς τὰλλα, ἀλλὰ πῶς; (46) ἴστ' αὐτοί· τί γὰρ δεῖ περὶ πάντων ὑμῶν κατηγορεῖν; παραπλησίως δὲ καὶ οὐδὲν βέλτιον ὑμῶν πάντες οἱ λοιποὶ Ἕλληνες· διόπερ φημὶ ἔγωγε καὶ σπουδῆς πολλῆς καὶ βουλῆς ἀγαθῆς τὰ παρόντα πράγματα προσδεῖσθαι. τίνος; εἴπω κελεύετε; καὶ οὐκ ὀργιέσθε;

[ΕΚ ΤΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΟΥ ΑΝΑΓΙΓΝΩΣΚΕΙ]

- (47) Ἔστι τοῖνυν τις εὐήθης λόγος παρὰ τῶν παραμυθεῖσθαι βουλομένων τὴν πόλιν, ὥς ἄρα οὕτω Φίλιππος ἐστιν οἰοί ποτ' ἦσαν Λακεδαιμόνιοι, οἱ θαλάττης μὲν ἦρχον καὶ γῆς ἀπάσης, βασιλέα δὲ σύμμαχον εἶχον, ὑφίστατο δὲ οὐδὲν αὐτούς· ἀλλ' ὅμως ἡμύνατο ἀκείνους ἢ πόλις καὶ οὐκ ἀνηρπάσθη. ἐγὼ δὲ ἀπάντων ὥς ἔπος εἰπεῖν πολλὴν εἰληφότες ἐπίδοσιν, καὶ οὐδὲν ὁμοίων ὄντων τῶν νῦν τοῖς πρότερον, οὐδὲν ἡγοῦμαι πλέον ἢ τὰ τοῦ πολέμου κεκινήσθαι καὶ ἐπιδεδωκέναι. (48) πρῶτον μὲν γὰρ ἀκούω Λακεδαιμονίου τότε καὶ πάντας τοὺς ἄλλους, τέτταρας μῆνας ἢ πέντε, τὴν ὡραίαν αὐτὴν στρατεύεσθαι καὶ τοῦτον τὸν χρόνον, ἐμβαλόντας ἂν καὶ κακώσαντας τὴν χώραν ὀπλίταις καὶ πολιτικοῖς στρατεύμασιν ἀναχωρεῖν ἐπ' οἴκου πάλιν· οὕτω δ' ἀρχαίως εἶχον, μᾶλλον δὲ πολιτικῶς, ὥστ' οὐδὲ χρημάτων ὠνεῖσθαι παρ'

1 τοῦτο δὴ...εἶναι del. Dindorf τὸν] τῶν A^aY^aH (45) 2 ἀπάντων FYBbEGHrpqAl αὐτοῖς ἡCpqaAl 3 ἔμελλεν q^a 4 καὶ] ἢ FYBbEGHrpqAl 5 οὓς (ἂν) AFñ(praeter H)Cp αἰσθοντο (δωροδοκοῦντας) AFYñCp 46 8-10 ἴστ'...τίνος om. S^aL^a 8 (καὶ) παραπλησίως FYBbHrpq^aAl 9 (καὶ) πάντες AMdC : (καὶ) ἅπαντες FB καὶ ante σπουδῆς om. A 9-10 πολλῆς σπουδῆς τὰ παρόντα πράγματα προσδεῖσθαι (καὶ βουλῆς ἀγαθῆς) AMd(sed μονῆς pro βουλῆς)C 11 ὀργιέσθε AMdC 12 tit. om. ObEGHp (ἀναγινώσκει om. Md), del. Voemel : ἐκ τ. γρ. ἀναγίνωσκε (ΑΝΑΓΝΩΣΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΟΥ) AC : ἀναγίνωσκε Al1 : ἀναγινώσκετε Al2 (47) 13 τις om. EG 13-14 τὴν πόλιν βουλομένων AMdC 14 (τηλικούτος) οἰοί AMdC : (τοιούτος) οἰοί FYBbEGHrpqAl 16 οὐδεὶς AF^cY^γρ^ρq^{s.l.} 19 ὑποδεδωκέναι Hp (48) 20 ἄλλους] Ἕλληνας S^γρ^ρAF^γρ^ρY^γρ^ρCq^{mg}Al1 : ἄλλους Ἕλληνας (conflatio) E^{mg}GmdAl2 20-21 αὐτὴν (στρατεύεσθαι καὶ τοῦτον τὸν χρόνον) S^cAY^ρMdCq^{mg}Al2 21 ἂν om. FY^aBbEG HrpqAl 21-22 τὴν (τῶν ἀντιπάλων) χώραν S^cAFYñCpqaAl 23 ἔχει Richards

οὐδενὸς οὐδέν, ἀλλ' εἶναι νόμιμόν τινα καὶ προφανῇ τὸν πόλεμον. (49) νυνὶ δ' ὁρᾶτε μὲν δήπου τὰ πλείστα τοὺς προδότας ἀπολωλεκότας, οὐδὲν δ' ἐκ παρατάξεως οὐδὲ μάχης γιγνόμενον· ἀκούετε δὲ Φίλιππον οὐχὶ τῷ φάλαγγ' ὀπλιτῶν ἄγειν βαδίζονθ' ὅποι βούλεται, ἀλλὰ τῷ ψιλοῦς, ἱππέας, τοξότας, ξένους, τοιοῦτον ἐξηρτῆσθαι στρατόπεδον. (50) ἐπειδὰν δ' ἐπὶ τούτοις πρὸς νοσοῦντας ἐν αὐτοῖς προσπέσῃ καὶ μηδεὶς ὑπὲρ τῆς χώρας δι' ἀπιστίαν ἐξίη, μηχανήματ' ἐπιστήσας πολιορκεῖ. καὶ σιωπῶ θέρος καὶ χειμῶνα, ὡς οὐδὲν διαφέρει, οὐδ' ἐστὶν ἐξαίρετος ὥρα τις ἣν διαλείπει. (51) ταῦτα μέντοι πάντας εἰδότας καὶ λογιζομένους οὐ δεῖ προσέσθαι τὸν πόλεμον εἰς τὴν χώραν, οὐδ' εἰς τὴν εὐήθειαν τὴν τοῦ τότε πρὸς Λακεδαιμονίους πολέμου βλέποντας ἐκτραχηλισθῆναι, ἀλλ' ὡς ἐκ πλείστου φυλάττεσθαι τοῖς πράγμασι καὶ ταῖς παρασκευαῖς, ὅπως οἴκοθεν μὴ κινήσεται σκοποῦντας, οὐχὶ συμπλεκέντας διαγωνίζεσθαι. (52) πρὸς μὲν γὰρ πόλεμον πολλὰ φύσει πλεονεκτήματα ἡμῶν ὑπάρχει, ἅν περ, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ποιεῖν ἐθέλωμεν ἃ δεῖ, ἢ φύσις τῆς ἐκείνου χώρας, ἥς ἄγειν καὶ φέρειν ἔστι πολλὴν καὶ κακῶς ποιεῖν, ἄλλα μυρία· εἰς δὲ ἀγῶνα ἄμεινον ἡμῶν ἐκείνος ἥσκηται.

(53) Οὐ μόνον δὲ δεῖ ταῦτα γινώσκειν, οὐδὲ τοῖς ἔργοις ἐκείνον ἀμύνεσθαι τοῖς τοῦ πολέμου, ἀλλὰ καὶ τῷ λογισμῷ καὶ τῇ διανοίᾳ τοὺς παρ' ὑμῖν ὑπὲρ αὐτοῦ λέγοντας μισῆσαι, ἐνθυμουμένους ὅτι οὐκ ἔνεστι τῶν τῆς πόλεως ἐχθρῶν κρατῆσαι, πρὶν ἂν τοὺς ἐν αὐτῇ τῇ πόλει κολάσῃτε ὑπηρετοῦντας ἐκείνοις. (54) ὁ μὰ τὸν Δία καὶ τοὺς ἄλλους θεοὺς οὐ δυνήσεσθε ὑμεῖς ποιῆσαι, ἀλλ' εἰς τοῦτο ἀφίχθε μωρίας ἢ παρανοίας ἢ οὐκ ἔχω τί λέγω (πολλάκις γὰρ ἔμοιγ' ἐπελήλυθε καὶ τοῦτο φοβεῖσθαι, μὴ τι δαιμόνιον τὰ πράγματα ἐλαύνῃ), ὥστε λοιδορίας, φθόνου, σκώμματος, ἡστίνος ἂν τύχητε ἕνεκ' αἰτίας ἀνθρώπους μισθωτούς, ὧν οὐδ' ἂν ἀρνηθεῖεν ἔνιοι ὡς οὐκ εἰσὶ τοιοῦτοι, λέγειν κελεύετε, καὶ γελᾶτε, ἂν τισι λοιδορηθῶσιν. (55) καὶ οὐχὶ πῶ τοῦτο

(49) 1 νῦν AMdC 3 οὐδέ] οὐδ' (ἐκ) YñpqAl φάλαγγας AFYñCpq 4 ὅπη Md 5 ἐξηρτῶσθαι AF^cYbEGHMDq : ἐξαρτύεσθαι S^{7p} (50) 5 δ' ἐπὶ] δὲ S^cAFYñCpqAl τούτοις (κρατῶν) S^cAY^cCq^{mg} 6 αὐτοῖς (καὶ τεταραγμένους) S^cAE^{s.1}GMdCq^{mg} ἐξήει A : ἐξείη YH 7 πολιορκῇ S οὐδὲν (αὐτῷ) AY^cE^{s.1}GH^{mg}CMdq (51) 9 εἰδότας...δεῖ] εἰδότας δεῖ καὶ λογιζομένους μὴ FYBbEGHrpq^aAl προέσθαι FYBbE^cHrpq^aAl : προσδέχεσθαι AE^aGMdCq^c 10 οὐδ'] μὴδ' F^cYB^cbEGHrpq^aAl πρὸς (τοὺς) A 12 κινήσεται SF^aBbE^aq^a (ut vid.) : κινήσεται YH : κινήσῃτε p 12–13 συμπλεκέντας A (52) 14 ὑμῖν SAAI ἐθέλωμεν AG 15 ἔστι πολλήν] εἰς τὴν πόλιν S^a ποιεῖν om. Md (53) 17 δεῖ ταῦτα] ταῦτα χρῇ AMdC 18 πολέμου (χρῇ) AMd ἡμῶν F^aYB^añ(praeter M^c)pq 19 μισεῖν Y^c et Blass, fort. recte, sed. cf. infra κρατῆσαι τῶν (ἔξω) AFñ(praeter H)Cp, cf. or. 8.61 21 ἐκείνῳ AFYñCpq (54) 21 ὁ] οὐ A δύνασθε AFYñCpq 21–22 ποιῆσαι (οὐδὲ βούλεσθε) S^cFYñCpqAl 22 τοῦτο] τοσοῦτον Tib. παραινῶν bp 24 ἐλαύνει AFYMdHCq φόνου S : corr. Bekker : (ῃ) φθόνου (ῃ) AFYñCpq ἕνεκ' om. FYBbEGHrpq^aAl (55) 26 τοῦτό πῶ FYBñrpqAl

δεινόν, καίπερ ὃν δεινόν· ἀλλὰ καὶ μετὰ πλείονος ἀσφαλείας πολιτεύεσθαι δε-
δώκατε τούτοις ἢ τοῖς ὑπὲρ ὑμῶν λέγουσιν. καίτοι θεάσασθε ὅσας συμφορὰς
παρασκευάζει τὸ τῶν τοιούτων ἐθέλειν ἀκροᾶσθαι. λέξω δὲ ἔργα ἃ πάντες
εἴσεσθε.

- 5 (56) Ἦσαν ἐν Ὀλύνθῳ τῶν ἐν τοῖς πράγμασιν τινὲς μὲν Φιλίππου καὶ
πάνθ' ὑπηρετοῦντες ἐκείνῳ, τινὲς δὲ τοῦ βελτίστου καὶ ὅπως μὴ δουλεύσου-
σιν οἱ πολῖται πράττοντες. πότεροι δὴ τὴν πατρίδα ἐξώλεσαν; ἢ πότεροι τοὺς
ἱππέας προῦδσαν, ὧν προδοθέντων Ὀλυνθος ἀπώλετο; οἱ τὰ Φιλίππου φρο-
νοῦντες, καὶ ὅτ' ἦν ἡ πόλις τοὺς τὰ βέλτιστα λέγοντας συκοφαντοῦντες καὶ
10 διαβάλλοντες οὕτως, ὥστε τὸν γε Ἀπολλωνίδην καὶ ἐκβαλεῖν ὁ δῆμος ὁ τῶν
Ὀλυνθίων ἐπέισθη.

- (57) Οὐ τοίνυν παρὰ τούτοις μόνοις τὸ ἔθος τοῦτο πάντα κακὰ εἰργάσατο,
ἄλλοι δ' οὐδαμοῦ· ἀλλ' ἐν Ἐρετρίᾳ, ἐπειδὴ ἀπαλλαγέντος Πλουτάρχου καὶ
τῶν ξένων ὁ δῆμος εἶχε τὴν πόλιν καὶ τὸν Πορθμόν, οἱ μὲν ἐφ' ὑμᾶς ἦγον
15 τὰ πράγματα, οἱ δ' ἐπὶ Φιλίππου. ἀκούοντες δὲ τούτων τὰ πολλά, μᾶλλον
δὲ τὰ πάνθ' οἱ ταλαίπωροι καὶ δυστυχεῖς Ἐρετριεῖς, τελευτῶντες ἐπέισθησαν
τοὺς ὑπὲρ αὐτῶν λέγοντας ἐκβαλεῖν. (58) καὶ γάρ τοι πέμψας Ἰππόνικον ὁ
σύμμαχος αὐτοῖς Φίλιππος καὶ ξένους χιλίους, τὰ τεῖχη περιεῖλε τοῦ Πορθμοῦ
καὶ τρεῖς κατέστησε τυράννους, Ἰππαρχον, Αὐτομέδοντα, Κλείταρχον· καὶ
20 μετὰ ταῦτα ἐξελέλακεν ἐκ τῆς χώρας δις ἤδη βουλομένους σῶζεσθαι, τότε μὲν
πέμψας τοὺς μετ' Εὐρυλόχου ξένους, πάλιν δὲ τοὺς μετὰ Παρμενίωνος.

- (59) Καὶ τί δεῖ τὰ πολλὰ λέγειν; ἀλλ' ἐν Ὠρεῶ Φιλιστίδης μὲν ἔπραττε
Φιλίππῳ καὶ Μένιππος καὶ Σωκράτης καὶ Θόας καὶ Ἀγαπαῖος, οἵπερ νῦν
ἔχουσι τὴν πόλιν (καὶ ταῦτ' ἤδεσαν ἅπαντες), Εὐφραῖος δέ τις ἄνθρωπος καὶ
25 παρ' ἡμῖν ποτ' ἐνθάδ' οἰκήσας, ὅπως ἐλεύθεροι καὶ μηδενὸς δοῦλοι ἔσονται.
(60) οὗτος τὰ μὲν ἄλλα ὡς ὑβρίζετο καὶ προσηλακίζετο ὑπὸ τοῦ δήμου, πολ-
λὰ ἂν εἴη λέγειν· ἐνιαυτῷ δὲ πρότερον τῆς ἀλώσεως ἐνέδειξεν ὡς προδότην
τὸν Φιλιστίδην καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ, αἰσθόμενος ἃ πράττουσιν. συστραφέν-

1-2 δεδώκατε τούτοις πολιτεύεσθαι Md 3 ἀκούειν AMdC ἔργα del. Cobet (56) 5 (τὰ) φιλίππου (φρονοῦντες) S^cAFY^cñCp^q^{s.l}Al 6 (οἱ) τοῦ S 6-7 δουλεύσωσιν SAbE^cGMdCp^{s.l}q 7 ἀπώλεσαν AF^aYñ(b^c)Cp^q 10 ἐκβάλλειν b, cf. S^a infra ὁ om. bE^a (57) 12 μόνοις AFYñCp^q (ut vid.), cf. or. 3.12; Ep. III.23 : μὲν Cobet πάντα (τὰ) MdC 13 ἐπειδὴ (γε) FYBñp^qAl 15 δὲ om. bE^a 15-16 μᾶλλον (δὲ τὰ πάντα) S^cAE^{s.l}GMdC : (δὲ πάν-
τα) FYBb^{ms}E^aHp^qAl 17 ἐκβάλλειν S^a (58) 17 ὁ om. S 18 σύμμαχος (καὶ φίλος) S^cFYñp^qAl 20-21 Haec (τότε...Παρμενίωνος) Demosthene digna censuit Voemel, sed om. S^aL^a (59) 23 Σωκράτης] Σωσίστρατος Weil 24 ἄνθρωπος (sic) Al2 25 ὑμῖν AFYñCp^q Al, fort. recte (60) 26 δήμου (τοῦ τῶν ὠρειτῶν) AFY(τοῦ om. Y^c)ñCp 27 ὡς om. MdC (A non liquet)

τες δ' ἄνθρωποι πολλοὶ καὶ χορηγὸν ἔχοντες Φίλιππον καὶ πρυτανευόμενοι ἀπάγουσι τὸν Εὐφραῖον εἰς τὸ δεσμωτήριον, ὡς συνταράττοντα τὴν πόλιν. (61) ὁρῶν δὲ ταῦθ' ὁ δῆμος ὁ τῶν Ὀρειτῶν, ἀντὶ τοῦ τῷ μὲν βοηθεῖν, τοὺς δ' ἀποτυμπανίσαι, τοῖς μὲν οὐκ ὠργίζετο, τὸν δ' ἐπιτήδειον ταῦτα παθεῖν ἔφη καὶ ἐπέχαιρεν. μετὰ ταῦθ' οἱ μὲν ἐπ' ἐξουσίας ὁπόσης ἐβούλοντ' ἔπραττον ὅπως ἡ πόλις ληφθήσεται, καὶ κατεσκευάζοντο τὴν πράξιν· τῶν δὲ πολλῶν εἴ τις αἰσθοίτο, ἐσίγα καὶ κατεπέπληκτο, τὸν Εὐφραῖον οἶα ἔπαθεν μεμνημένοι. οὕτω δ' ἀθλίως διέκειντο, ὥστε οὐ πρότερον ἐτόλμησεν οὐδεὶς τοιοῦτου κακοῦ προσιόντος ῥῆξαι φωνήν, πρὶν διασκευασάμενοι πρὸς τὰ τεῖχη προσῆσαν οἱ πολέμοιοι· τηρικαῦτα δ' οἱ μὲν ἡμύνοντο, οἱ δὲ προὔδιδον. (62) τῆς πόλεως δ' οὕτως ἀλούσης αἰσχυρῶς καὶ κακῶς οἱ μὲν ἄρχουσι καὶ τυραννοῦσι, τοὺς τότε σῶζοντας ἑαυτοὺς καὶ τὸν Εὐφραῖον ἐτοίμους ὅτιοῦν ποιεῖν ὄντας τοὺς μὲν ἐκβαλόντες, τοὺς δὲ ἀποκτείναντες, ὁ δ' Εὐφραῖος ἐκείνος ἀπέσφαξεν ἑαυτόν, ἔργῳ μαρτυρήσας ὅτι καὶ δικαίως καὶ καθαρῶς ὑπὲρ τῶν πολιτῶν ἀνθιστήκει Φιλίππῳ.

(63) Τί οὖν ποτ' αἴτιον, θαυμάζετ' ἴσως, τὸ καὶ τοὺς Ὀλυνθίους καὶ τοὺς Ἐρετριεῖς καὶ τοὺς Ὀρειτάς ἡδὶον πρὸς τοὺς ὑπὲρ Φιλίππου λέγοντας ἔχειν ἢ τοὺς ὑπὲρ αὐτῶν; ὅπερ καὶ παρ' ὑμῖν, ὅτι τοῖς μὲν ὑπὲρ τοῦ βελτίστου λέγουσιν οὐδὲ βουλομένοις ἔνεστιν ἐνίοτε πρὸς χάριν οὐδὲν εἰπεῖν· τὰ γὰρ πράγματα ἀνάγκη σκοπεῖν ὅπως σωθήσεται· οἱ δ' ἐν αὐτοῖς οἷς χαρίζονται Φιλίππῳ συμπράττουσιν. (64) εἰσφέρειν ἐκέλευον, οἱ δ' οὐδὲν δεῖν ἔφασαν· πολεμεῖν καὶ μὴ πιστεύειν, οἱ δ' ἄγειν εἰρήνην, ἕως ἐγκατελήφθησαν. τᾶλλα τὸν αὐτὸν τρόπον οἶμαι πάνθ', ἵνα μὴ καθ' ἕκαστα λέγω· οἱ μὲν ἐφ' οἷς χαριοῦνται, ταῦτ' ἔλεγον, οἱ δ' ἐξ ὧν ἔμελλον σωθήσεσθαι. πολλὰ δὲ καὶ τὰ τελευταῖα

1 (τὸν) φίλιππον AGMdC πρυτανευόμενοι (παρ' ἐκείνου) S^cAFYñCpqaI (61) 4 ἀποτυμπανίσαι S^aF^{γρ}Y^aq^a ἐπιτήδειον (εἶναι) AFYñCpqa, fort. recte, per haplograph. 5–6 ἐβούλοντ' ...πόλις om. A^a ἐβούλετο Al2 6 numi πράσιν? 7–8 μεμνημένους AYñCpqaI 8 διέκειτο (τῷ φόβῳ) AY^cbHCq 9 διασκευασμένοι Πg18 10 ἡμύναντο AY^c Πg18 H (62) 10–11 δὲ πόλεως δ' S^a : δὲ πόλεως S^cFBEGpAl : πόλεως Y^aq^a 12 σώσαντας Πg18^c αὐτοὺς AF Πg18 bGHMdq (ut vid.) : αὐ- YECpAl 14 ἑαυτὸν (ὅπως μὴ ζῶν ληφθῇ) Πg18 καὶ ante δικαίως om. AFñ(praeter b)CpqaI καθαρῶς] ὁσίως Πg18 (63) 16 ποτ' αἴτιον SFY Πg18H : τὸ αἴτιον AMdC : ποτε ταῖτιον Dobree τὸ] τοῦ Y^cEGpqaI : om. M 16–17 καὶ τοὺς Ω. καὶ τοὺς Ἐ. Md 18 αὐτῶν Πg18^c : αὐ- SAMdC : ἑαν- FYBbEGHrpqaI : an- Πg18^a ὑμῖν (νῦν ἐστίν) AF^{γρ}Y^cH : ὑμῖν (ἐστὶ νῦν) E^{s.1}. (ut vid.) G : ὑμῖν (νῦν) B^{γρ} : ὑμῖν (ἐστίν) Πg18 bMdC 19 εἰπεῖν οὐδὲν MdC (64) 22 ἐγκατελείφθησαν S 23 οἶμαι τρόπον MdC πάντα om. Md ἕκαστον AC οἷς (ἡδὴ) AFY^c Πg18 EGHMdCp 24 ἔλεγον (καὶ ἐλύπον οὐδὲν) AY^c Πg18 bHCpqa^{mg} σωθήσεσθαι (προσῆσαν δ' ἀπέχθεται) S^cAY^c Πg18 E^{mg}GH(ἀπέχθεται)MdCq^{mg} δὲ] πρὸς b

- οὐχ οὕτως οὔτε πρὸς χάριν οὐδὲ δι' ἄγνοιαν οἱ πολλοὶ προσίεντο, ἀλλ' ὑποκατακλινόμενοι, ἐπειδὴ τοῖς ὅλοις ἡττᾶσθαι ἐνόμιζον. (65) ὁ νῆ τὸν Δία καὶ τὸν Ἀπόλλων δέδοικ' ἐγὼ μὴ πάθῃτε ὑμεῖς, ἐπειδὰν εἰδῇτ' ἐκλογιζόμενοι μηδὲν ὑμῖν ἐνόν. καὶ τοὺς εἰς τοῦθ' ὑπάγοντας ὑμᾶς ὁρῶν οὐκ ὀρρωδῶ, ἀλλὰ δυσωποῦμαι·
- 5 ἢ γὰρ ἐξεπίτηδες ἢ δι' ἄγνοιαν εἰς χαλεπὸν πρᾶγμα ὑπάγουσι τὴν πόλιν. καίτοι μὴ γένοιτο μέν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὰ πράγματα ἐν τούτῳ· τεθνάναι δὲ μυριάκις κρεῖττον ἢ κολακεία τι ποιῆσαι Φιλίππου καὶ προέσθαι τῶν ὑπὲρ ὑμῶν αὐτῶν λεγόντων τινάς. καλὴν γ' οἱ πολλοὶ νῦν ἀπειλήφασιν Ὀρειτῶν χάριν, ὅτι τοῖς Φιλίππου φίλοις ἐπέτρεψαν αὐτοὺς, τὸν δ' Εὐφραῖον ἐώθουν· (66) καλὴν γ'
- 10 ὁ δῆμος ὁ Ἑρετριέων, ὅτι τοὺς μὲν ὑμετέρους πρέσβεις ἀπῆλασε, Κλειτάρχω δὲ ἐνέδωκεν αὐτόν· δουλεύουσιν γε μαστιγούμενοι καὶ σφαττόμενοι. καλῶς Ὀλυνθίων ἐφέισατο τῶν τὸν μὲν Λασθένην ἵππαρχον χειροτονησάντων, τὸν δὲ Ἀπολλωνίδην ἐκβαλόντων. (67) μωρία καὶ κακία τὰ τοιαῦτα ἐλπίζειν, καὶ κακῶς βουλευομένους καὶ μηδὲν ὧν προσήκει ποιεῖν ἐθέλοντας, ἀλλὰ τῶν
- 15 ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν λεγόντων ἀκρωμένους, τηλικαύτην ἡγεῖσθαι πόλιν οἰκεῖν τὸ μέγεθος ὥστε μηδὲν, μηδ' ἂν ὅτιοῦν ἦ, δεῦν πείσεσθαι. (68) καὶ μὴν ἐκεῖνό γε αἰσχρόν, ὕστερόν ποτ' εἰπεῖν «τίς γὰρ ἂν ὠήθη ταῦτα γενέσθαι; νῆ τὸν Δία, ἔδει γὰρ τὸ καὶ τὸ ποιῆσαι καὶ τὸ μὴ ποιῆσαι.» πολλὰ ἂν εἰπεῖν ἔχοιεν Ὀλύνθιοι νῦν, ἂ τότε εἰ προεῖδοντο, οὐκ ἂν ἀπώλοντο· πολλὰ ἂν Ὀρεῖται,
- 20 πολλὰ Φωκεῖς, πολλὰ τῶν ἀπολωλότων ἕκαστοι. (69) ἀλλὰ τί τούτων ὄφελος αὐτοῖς; ἕως ἂν σώζῃται τὸ σκάφος, ἂν τε μείζον ἂν τ' ἔλαττον ἦ, τότε

1 οὔτε πρὸς χάριν οὔτε AFY Π918 ἡCpq : πρὸς χάριν οὐδὲ Ft : οὐδὲ πρὸς χάριν οὐδὲ S F^c προίεντο Y^a Π918 EGHr^aAl : προείντο (ἐαυτοὺς) AY^γρCq^{mg} : προίεντο (αὐτοὺς) Md (65) 3 ἔγωγε FYBḡpqAl ἴδῃτε bq λογιζόμενοι AY^c Π918 C : ἐκ λογισμοῦ FYBḡpqAl 4 (ἐν) ὑμῖν S : (ἐθ') Franke ἐνόν. (καὶ τοὺς εἰς τοῦθ' ὑπάγοντας ὑμᾶς ὁρῶν οὐκ ὀρρωδῶ, ἀλλὰ δυσωποῦμαι· ἢ γὰρ ἐξεπίτηδες ἢ δι' ἄγνοιαν εἰς χαλεπὸν πρᾶγμα ὑπάγουσι τὴν πόλιν) S^cAY^c Π918 ἡ(E^{mg})Cq^{mg}Al 6 μέν om. FYBbEGHr^aAl Aristid. ὦ...Ἀθηναῖοι] ὡς S δὲ S Π918 Aristid. : γὰρ AFYḡCpq 7 φιλίππῳ S^c Aristid. : φιλίππῳ (-που F^c) (καὶ προέσθαι τῶν ὑπὲρ ὑμῶν (ἡμῶν Fr : ὑμῶν (αὐτῶν) A Π918 M^d, fort. recte, cf. or. 50.64) λεγόντων τινάς (αὐτῶν C) (τινά A Π918 C)) AFY Π918 ἡCpqAl 8 ὦρ. ἀπειλήφασιν Md 9 ἐώθουν] ἐμίσουν AY^γρMdC (66) 10 (τῶν) ἑρετρ. AMdC μὲν ἡμετέρους A Π918 MdC : ὑμ. μὲν FYBbEGHr^aAl : μὲν om. Ft^a 11 ἐδ μαστιγ. Π918^a σφαττόμενοι] στρεβλούμενοι S^γρFY^aḡ(b^a)CpqAl : στρεβλούμενοι καὶ σφαττόμενοι Π918 (conflatio) 12 λασθένη SFY^a Π918^a E^apq 13 ἐκβαλλόντων E (67) 13–14 καὶ ante κακῶς om. FYE^aHr^a 14 βουλευομένους (αὐτοὺς) AFEGCp 16 ὥστε (μηδὲν) Vb. et Seager ἂν...δεινόν] ὅτι οὖν ἂν δεῦν A Π918 MdC ὅτιοῦν ἂν Π918, cf. or. 20.5 (68) 16–17 ἐκεῖνό SFYḡpq 17 εἰπεῖν (συμβάντος τινός) AFY Π918 ἡCpq ἂν om. EG γενήσεσθαι Richards τὸν om. Hermog. (bis) 18 ποιῆσαι...ποιῆσαι] γενέσθαι...γενέσθαι Hermog. (bis) πολλὰ (δ') M ἔχοιεν εἰπεῖν bMd (69) 21 ἕως (γὰρ) AY^cHC ἔλαττον (ἦ) SAḡCpqAl

χρή καὶ ναύτην καὶ κυβερνήτην καὶ πάντ' ἄνδρ' ἐξῆς προθύμους εἶναι, καὶ
 ὅπως μὴτ' ἐκὼν μὴτ' ἄκων μηδεὶς ἀνατρέψει, τοῦτο σκοπεῖσθαι· ἐπειδὴν δὲ ἡ
 θάλαττα ὑπέρσχη, μάταιος ἡ σπουδή. (70) καὶ ἡμεῖς τοῖνυν, ὦ ἄνδρες Ἀθη-
 ναῖοι, ἕως ἐσμέν σῶοι, πόλιν μεγίστην ἔχοντες, ἀφορμὰς πλείστας, ἀξίωμα
 κάλλιστον, τί ποιῶμεν; πάλαι τις ἡδέως ἂν ἴσως ἐρωτήσας κάθηται. ἐγὼ νῆ 5
 Δί' ἐρῶ, καὶ γράψω δέ, ὥστε ἂν βούλησθε χειροτονήσετε. αὐτοὶ πρῶτον ἀμν-
 νόμενοι καὶ παρασκευαζόμενοι, τριήρεσι καὶ χρήμασι καὶ στρατιώταις λέγω·
 καὶ γὰρ ἂν ἅπαντες δήπου δουλεύειν συγχωρήσωσιν οἱ ἄλλοι, ἡμῖν γ' ὑπὲρ
 τῆς ἐλευθερίας ἀγωνιστέον· (71) ταῦτα δὴ πάντα αὐτοὶ παρεσκευασμένοι καὶ
 ποιήσαντες φανερά τοὺς ἄλλους ἤδη παρακαλῶμεν, καὶ τοὺς ταῦτα διδάξον- 10
 τας ἐκπέμπωμεν πρέσβεις πανταχοῖ, εἰς Πελοπόννησον, εἰς Ῥόδον, εἰς Χίον, ὡς
 βασιλέα λέγω (οὐδὲ γὰρ τῶν ἐκείνῳ συμφερόντων ἀφέστηκε τὸ μὴ τοῦτον εἶσαι
 πάντα καταστρέφασθαι), ἵν' ἐὰν μὲν πείσητε, κοινωνοὺς ἔχητε καὶ τῶν κιν-
 δύνων καὶ τῶν ἀναλωμάτων, ἂν τι δέη, εἰ δὲ μὴ, χρόνους γ' ἐμπούητε τοῖς
 πράγμασιν. (72) ἐπειδὴ γάρ ἐστι πρὸς ἄνδρα καὶ οὐχὶ συνεστώσης πόλεως 15
 ἰσχὺν ὁ πόλεμος, οὐδὲ τοῦτ' ἄχρηστον, οὐδ' αἰ ἐρύσιν πρεσβεῖαι περὶ τὴν
 Πελοπόννησον ἐκεῖναι καὶ κατηγορίαι, ὡς ἐγὼ καὶ Πολύευκτος ὁ βέλτιστος
 ἐκεινοσὶ καὶ Ἡγήσιππος καὶ οἱ ἄλλοι πρέσβεις περιήλθομεν, καὶ ἐποιήσαμεν
 ἐπισχεῖν ἐκεῖνον καὶ μὴτ' ἐπ' Ἀμβρακίαν ἐλθεῖν μὴτ' εἰς Πελοπόννησον ὀρ-
 μῆσαι. (73) οὐ μέντοι λέγω μηδὲν αὐτοὺς ὑπὲρ αὐτῶν ἀναγκαῖον ἐθέλοντας 20
 ποιεῖν, τοὺς ἄλλους παρακαλεῖν· καὶ γὰρ εὖηθες τὰ οἰκεία αὐτοὺς προῖεμένους
 τῶν ἀλλοτρίων φάσκειν κήδεσθαι, καὶ τὰ παρόντα περιορῶντας ὑπὲρ τῶν
 μελλόντων τοὺς ἄλλους φοβεῖν. οὐ λέγω ταῦτα, ἀλλὰ τοῖς μὲν ἐν Χερρονή-
 σω χρήματ' ἀποστέλλειν φημι δεῖν καὶ τᾶλλα ὅσα ἀξιοῦσι ποιεῖν, αὐτοὺς δὲ
 παρασκευάζεσθαι, τοὺς δ' ἄλλους Ἑλλήνας συγκαλεῖν, συνάγειν, διδάσκειν, 25
 νουθετεῖν· ταῦτ' ἐστὶν πόλεως ἀξίωμα ἐχούσης ἡλίκον ὑμῖν ὑπάρχει. (74) εἰ

1 πάντα ἄνδρα] πάντας AMdC ἐφεξῆς πρόθυμον FYBbEGHrqaI 1-2 καὶ ὅπως...σκοπεῖ-
 σθαι om. Hermog 2 ἀνατρέψει SAFYñCpqaI Stob. : corr. Schaefer (70) 3 ἡμεῖς AI
 5 ποιούμεν S^cAY^c ἴσως om. F^cYBbHMdqaI ἐρωτήσας Pr (Cobet) : ἐρωτήσων SAFYñCpqaI
 6 χειροτονήσατε AG^s1.Cq 7 καὶ ante χρήμασι om. FYBñrqaI 8 δουλεύειν δήπου FYBbE
 GHrqaI : δουλεύειν M ὑμῖν AFEGMdCpqaI γ' om. YHq (71) 9 αὐτοὶ om. FYBbEGHr
 qaI παρασκευασμένοι FYBñrqaI 10 φανερά (τοῖς ἔλλησι) S^cAC : (τοῖς ἔλλησι) φανερά
 FYBñrqaI τοῖς ἄλλοις S^c 11 ἐκπέμπομεν AG 11-13 Haec (πανταχοῦ...καταστρέφασθαι)
 Demosthene digna censuit Voemel, om. S^a πανταχοῦ S^cAFY^añqaI : ἀπανταχοῦ C χίον
 εἰς Ῥόδον YbHMdqaI ὡς] εἰς E (72) 16 (αἱ) περὶ Reiske 17 καὶ om. E^aG 18 (καὶ
 κλειτόμαχος καὶ λυκοῦργος) ἐκεῖνος AY^γpMdC 19 εἰς om. Y^ab (73) 21 προεμένους
 SFY^abE^arpqaI : προομένους (sic) Al2 23 οὐδὲ AMdC τοῖς] τὸ F^cY^aqb 25 τοὺς δ'
 ἄλλους] (καὶ πρώτους ἃ χρή ποιοῦντας τότε καὶ) τοὺς ἄλλους AY^γpbc(δὲ καὶ)AI : (πρώτους
 ἃ χρή ποιοῦντας) τοὺς ἄλλους Md 26 ἡμῖν Md

- δ' οἶεσθε Χαλκιδέας τὴν Ἑλλάδα σώσειν ἢ Μεγαρέας, ὑμεῖς δ' ἀποδράσεσθαι τὰ πράγματα, οὐκ ὀρθῶς οἶεσθε· ἀγαπητὸν γὰρ ἐὰν αὐτοὶ σώζωνται τούτων ἐκάστοις. ἀλλ' ὑμῖν τοῦτο πρακτέον· ὑμῖν οἱ πρόγονοι τοῦτο τὸ γέρας ἐκτήσαντο καὶ κατέλιπον μετὰ πολλῶν καὶ μεγάλων κινδύνων. (75) εἰ δὲ ὁ
 5 βούλεται ζητῶν ἕκαστος καθεδεῖται, καὶ ὅπως μηδὲν αὐτὸς ποιήσει σκοπῶν, πρῶτον μὲν οὐδὲ μήποθ' εὖρη τοὺς ποιήσοντας, ἔπειτα δέδοικα ὅπως μὴ πάνθ' ἅμα ὅσα οὐ βουλόμεθα ποιεῖν ἡμῖν ἀνάγκη γενήσεται.
- (76) Ἐγὼ μὲν δὴ ταῦτα λέγω, ταῦτα γράφω· καὶ οἶμαι καὶ νῦν ἔτι ἐπα-
 νορθωθῆναι ἂν τὰ πράγματα τούτων γιγνομένων. εἰ δέ τις ἔχει τούτων τι
 10 βέλτιον, λεγέτω καὶ συμβουλευέτω. ὅ τι δ' ὑμῖν δόξει, τοῦτ', ὦ πάντες θεοί, συνενέγκοι.

(74) 1 σώζειν p ἀποδράσεσθε A^aFYñpqAl 2 σώζονται YbGHMd 3 ἐκάστοι SAFYñCpq Al : corr. Cobet τὸ γέρας transp. post κινδύνων Md : om. q 4 πολλῶν (καὶ καλῶν) S^aAFYñCpqAl καὶ μεγάλων om. q (75) 4 ὁ] ἂ AHMdC 5 ποιήσει S^aYbHMDpq^a 6 οὐδὲ] οὐ AMdC εὐρήσει AM^aC : εὐρήσῃ d^a (ut vid.) 7 ἅμα om. AFYñCpq ὅσα μὴ βουλόμεθα : bEGp (βουλο-) ὑμῖν b γένηται SACp, cf. 8.53 : γεν. (εἰ γὰρ ἦσαν εὖρηνητ' ἂν πάλοι, ἔνεκά γε (om. Al) τοῦ μηδὲν ὑμᾶς (ἡμᾶς YbMdC) αὐτοὺς ποιεῖν ἐθέλειν, ἀλλ' οὐκ εἰσὶν) AY^cbMdAl : add. post ποιήσοντας C Ll (Schaefer) (76) 8 οἶμαι] νομίζω AC 9 (πάντα) τὰ AY^cHMdC τι om. Sp : τι τούτων AMdC 10 βελτίω FY^aBE^aG^aAl δόξη S^c : δόξειε AFYñCpq 11 συνενέγκαι AY^cE^{s.l}.G^{s.l}HC In S subscriptum ΚΑΤΑ ΦΙΛΙΠΠΟΥ Γ Η Η (Γ Η Γ Δ S^a) Δ Δ Δ in F ΚΑΤΑ ΦΙΛΙΠΠΟΥ Π Π Δ Δ Δ Η Δ in Y Η Η Δ Δ Δ ΚΑΤΑ ΦΙΛΙΠΠΟΥ Γ